

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Antiquae Lectionis Tomus ...

In Qvo Plvra Qvam XX. Antiqua monumenta, nunquam edita

Canisius, Heinrich

Ingolstadii, 1602

Arnolfi Ex Comitibus De Cham Et Vochbvirg, Monachi Sancti Emerammi,
Præpositi Et Magistri, De Miraculis Beati Emerammi, Et De Memoria
Cultorum Eius, Liber II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64160](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64160)

ARNOLFI

EX

COMITIBVS
DE CHAM ET VOCH-
BURG, MONACHI SANCTI
EMERAMMI, PRÆPOSITI ET
MAGISTRI,

De

MIRACVLIS BEATI EMERAMMI,

Et

DE MEMORIA CVLTORVM EIVS,

LIBER II

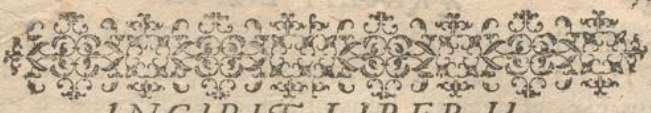
Dialogo conscriptus,

IN QVO MVLTA AD RATIS-
BONENSEM ECCLESIAM SPECTANTIA,
præsertim de S. VVolfgango Episcopo, & S.
Romualdo Abbate.

NUNC PRIMUM EX M. S. COD. EDITVS.

INCL.

INCIPIT LIBER II.

DE

MEMORIA BEATI
EMMERAMMI ET EIVS
CVLTORVM.

V MANIS rebus exempto, vt in calce libri prioris descripsim^o, MICHAELE REGINOPOLITANO Episcopo, qualiter Dei omnipotentis misericordia, super huius Ecclesie clerum & populum vigilaue- rit, quemue princeps pastorum suis ouibus preesse volue- rit, quemq; ad pastoralem curam in secreto suo, cui omne cor patet, elegerit, occasionibus huiusmodi patefecit. Erat quida vir genere ingenuus, virtute strenuus, natione ALA- MANNVS, nomine quide VVOLFGANCVS cuius ipse inter- pretatione vocabuli in quoda loco, LVPA MBVLVS, iussit in- scribi. Is primu inter canonicos siue clericos laudabile & casta duxerat vitam, dein arctioribus regulis implicari desi- deras, in SVEVIA apud Ccenobitas, qui SOLITARIJ vocatur, monachu professus est. Quem cum non solu fortiter vitiis resistere, sed etia virtutib^o assuefaceret libere insistere, acri^o intendens acie mentis in speculu gemine dilectionis, vide- batur sibi cu simplo & abscondito talento, quasi vacuus ap- parere in conspectu Dni; nisi eo exposito & duplicato alioru quoq; consuleret saluti. Cuius rei gra monasteriu & mona- chu deserens, imo secundu Apostolu maiora emulari charis- mata cupiens, p ALAMANNIAM deuenit exul in NORICVM. Ad cuius orientale parte cum humili comitatu pertendens
prædi-

1. Cor. 12^a

predicandi gratia, PANNONIÆ petijt confinia. E qua, per
 PILGRINVM PATAVIENSEM Episcopum euoca-
 tus piæ, vt deuit, humanitatis ab eo suscipitur & fo-
 uetur officio. Apud quem & iam rogatus & iussus mansit
 aliquot diebus; hoc inter cætera prudenti secum tractans
 mente, quare prohibitus sit ab adducenda ad DEVM PAN-
 NONIORVM gente: Quo commorationis tempore idem
 Episcopus optimè vsus, utpote, qui erat adprime erudi-
 tus & genere nobilissimus, iuxta hoc, quod Apostolus di-
 cit: Probate spiritus si ex DEO sunt, clandestina & ma-
 nifesta diuini seruitij obseruatione, ac assidua sacræ
 Scripturæ indagacione satis probauit, hunc quem susce-
 perat peregrinum, non esse gyrouagum, sed stabilem
 veræ fidei domesticum. Vnde & quosdam de suis familiari-
 ter pro eo alloquitur, dicens: O quam fœlix Ecclesia, quæ,
 DEO volente, isto donabitur Sacerdote: Ergò necessari-
 um valde videtur mihi & vtile, vt huic famulo DEI pe-
 tam regimen RATISBONENSIS Episcopij: quia optimè
 conuenit, sicubi abundat bona voluntas, vt eam etiam
 ad bona opera procedere faciat benè collata facultas. Bo-
 num quippe, quod hic vir seminare voluit in paratis cor-
 dibus paganorum ad salutis obsequium, quod repulit cæ-
 citas illorum, quandoq; fortassis hoc eodem agrum do-
 minicum excolente dabit fructum suum in populis Chri-
 stianorum. Adhæc quidam respondentes dixerunt: Qui
 fieri potest, vt iste pauper & ignotus ad honorem acce-
 dat tanti Episcopatus, cum iam aliquæ alti sanguinis per-
 sonæ, hunc apud Imperatorem prædiis & pecunia com-
 pensantes sibi tentauerint acquirere? Quibus ille refert
 verba ponderosa, sed non adeo morosa: Diuina & hu-
 mana valde inter se probantur distare iudicia. Hinc scruta-
 tor cordium & renum, ab initio mundi elegit contempti-
 bilia,

1. Ioan. 4.

1. Cor. 2.

bilia, nec non ignobilia, ut confunderet fortia: & è contrario mundus, quod suum est superbe ad horam extollit, ac in breui cum confusione distollit. Vnde operæ precium censeo, quo mittam ad MARCHICOMITEM, cuius consilio multa solet facere Impator, ut suggerat ei ne per ambitionem, aut simoniacā hāresim quemquam Episcopālē sinat accipere dignitatem. Sed ob æternam remunerationem, quem humilem & modestum ac eruditū inuenerit, nec nō officijs Ecclesiasticis aptū esse probauerit, hunc cuiuscunq; sit conditionis vel parentelæ, promoueri faciat ad culmen Ecclesiæ. Quid plura? per legationem Episcopi ac suggestionē consiliarij, Cæsar suæ & Ecclesiasticæ utilitatis admonitus, imō, quod verius est, nutu Dei cuius in manu cor Regis, Princeps bonus OTTO II. animo mutatus, omnes qui pro eodem Episcopatu adipiscendo laborabant, auertit, & se totum ad electionem venerandi viri VVOLFGANGI cōuertit, sicq; legatos post eum celeriter mittit. Qui ut iussi fuerant pergentes inuenerūt eum adhuc cum prænominato Episcopo cōmorantem, sed iam ad patriam repedare cogitantem. Ignarus enim erat legationis & cæterarū rerum pro se gestarum, & idcirco animum intendebat aliorsum. Cumq; legati, quare venerint, ei indicarent, primum recurrit ad secretarium cordis, se suaq; Deo cōmendans in intimis, dein Episcopo cuius charitate ibi detētus erat, causam suam exponens, id, quo grauabatur temperamento leuigabat simplicitatis columbinæ ac prudentiæ serpentinæ, atq; in hunc modum proloquitur dicens: Hoc nouum q; mihi per nuncios Principis venit, charitas tua effecit, cui præmiū bonæ voluntatis absq; dubio erit; sed meæ paruitati timorē incutit; quia nescio si voluntas Dei sit, & quia mundus sub specie religionis multos ad vitia trahit. Cui respondens Episcopus dixit: Quod dicis te timere, hoc mentis est, puidæ.

Proverb. 22.

K Sed

Psal. 119.

Psal. 18.

Rom. 12.

2. Tim. 7.

Psal. 108.

Dan. 12.

Math. 25.

Luc. 8.

* *proprium.*

Sed hanc in bonam spem erigit Psalmista, qui dicit: Initium sapientiæ timor Domini, & iterum: Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi; Quem & Apostolus commendans ait: Noli altum sapere, sed time. Idem alibi de Episcopatus desiderio ait: Qui Episcopatum desiderat, bonum op^o desiderat. Vnde & tu, si cum tua salute alijs appetis prodesse, bonumq; opus in omni loco desideras adesse, sub timore & humilitate ad Episcopalem ordinem vocatus, ne abnuas accedere; alioquin incidere videris in illud quod Dauid dicit: Qui noluit benedictionem, elongabitur ab eo. Quod cauens omnimodis, conare cõnumerari cum illis, de quibus scriptum est: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiã erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Huius atque executione officij peruenies ad hoc, vt in retributione iustorum, tibi dicat dominator omnium: Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui. Talia quoq; Pontifice proloquente, vir venerandus per mentis speculationem, dispensationis diuinæ intuens moderamen, subsequitur dicens: Ecce seruus Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Tunc arrepto itinere cum his, qui missi erant à Principe, tetendit in partes OCCIDENTALES BAIORIÆ. Cumq; peruentum esset ad REGINAM ciuitatem, clerus & populus secundum morem Ecclesiasticum, vnanimiter Episcopali facta electione, ad Imperatorem eum miserunt cum vniuersali legatione, Qua clementer suscepta, & beato viro ab Episcopis probato, ac sermone in præsentia eorum ab ipso sapienter prolato, Imperialis eum assumens potentia per * pediam pastorem, honorem ei dedit pontificalem, statimq; vt curam sui, & gregem dominicum illi cõmisit, non cum paruo comitatu ad Ratisbonam eum remi-

remisit: Vbi cum multorum fideli & fauorabili susciperetur occurſu, primum beato Emmerāmo se humiliter præſentauit, deinde per ſingula Ratiſbonæ monaſteria Sanctorum petijt ſuffragia, nouiſſimè verò ſolenni facta præparatione, ſeu proceſſione ad ſancti Petri Eccleſiam acceſſit. In quam cum canticis lætitiæ & exultationis voce introductus, atque more Pontificum ſecus altare intronizatus, à clero & à populo ſummo paſtori commendatur, nec non à FRIDERICO Archiepiſcopo & illius ſuffraganeis poſt aliquot dies in ſacerdotem Apoſtolicum ibidem conſecratur. Quam ille conſecrationem nolens vacuo ſecum portare vocabulo, die noctuq; Pontificali ſtudioſiſſime excoluit officio, vt gratiam ſancti Spiritus abundantius, ſub hoc ordine poſſet habere in cordis hoſpicio. Cuius inſpiratione ſuauius tactus, & ad omnia cautus, ac prouidus factus, ob Episcopale ſaſtigium, nequaquam voluit mutare monaſticum habitum, quaſi erubeſceret monachus eſſe, qui fuerat; ſed quam intus habuit humilitatem mentis, foris oſtendit bonis exemplis, & mediocrib^o veſtimentis. Memor etiam Salomonice admonitionis, quæ dicit: *Conſtituerunt te* *Ecl. 32.* *Principem; noli extolli: eſto in illis quaſi vnus ex illis. Non dominari quærebat in clero, ſed gregi dominico forma eſſe ſtudit mane & ſero. prudenter aduertens, immo prudentius à ſe auertens illud eloquium, quod per* *Ezech. 34.* *Ezechielem Prophetam inuehitur contra malos paſtores, domino dicente: Væ paſtoribus, qui paſcebant ſemetipſos, & nō greges meos. Vnde ipſe totus in diuina lege deuotus inter cætera paſtoralis curæ miniſteria, ſermone, quem ad populum inter Miſſarū ſolennia fecit ex more, in tantum Eccleſias plebem aſſuefecit frequentare, vt per dies ſolennes vix domi remanere viderentur rei familiaris cuſtodes. Ad prædulcem enim tanti Pontificis exhortationem,*

certatim sexus vtriusq; turba confluit, quam illuc fragrantia cœlestium aromatum, ipso, ea qui dedit, ventilante adduxit. Apium videlicet instar, quas post se trahere videtur mellis odor & nectar. Quibus pater pius summo opere desiderans esse utilis & aptus, in disputando de regno Dei, & calcandis vanitatibus huius mundi, perplexis & sophisticis minimè utebatur sententijs, sed sic melliti oris dulcedinem, per quandam, quam verbis explicare non potero, temperabat austeritatem, vt simplici & optimo genere locutionis, tangere videretur intima cuiusque cogitationis, taliq; arte nonnullorum ex oculis lachrymas eliceret indices cordis. Hanc siquidem tam validam à Spiritu sancto acceperat gratiam, quo hi, qui prædicanti assisterent, & eum intentè audirent, raro aut nunquam abscederent ab eius prædicatione, sine lachrymarum effusione. Quo pergrandi bono à largitore omnium bonorum hominibus concesso, per malitiam suam sauciatus humanæ salutis inimicus, & ei obuiam ire conatus, inuidiam, quam semper habebat, quibus poterat, viribus exercebat. Nam die quadam, cum prædictus beatæ memoriæ VVOLFGANCVS Episcopus solito more ad populum ex pulpito vel ambone concionaretur, diabolus aliud non inueniens, Domino prohibente, quo aduersaretur, subito concitauit turbinem, & cum turbine tumultuosam turbationem, ac nihilominus cum turbatione confusum murmur & clamorem, nec non super tectum Ecclesiæ fragorem dedit ingentem, & intra Ecclesiæ receptacula, puluerē dispergens ac nebulam, aliquorū obtutibus caliginē obfudit tenebrosam. Quibus ex improviso visis & auditis, populus perterritus, imo q; peius erat, penè mēte alienatus, cœpit concurrere & discurrere, incertus, confusus oībus & turbatis, in quā partem se tutius ac rectius posset conuere,

tere,

tere. Interim audiebantur voces hinc dicentium. In vrbe grande sc̄uit incendium. inde clamitantiũ: Ecce seditione facta multorum gladijs disciduntur iugula. Cumq; pro clamoribus huiuscemodi sedandis multum, sed incassum laboratum esset a sensatis, tandem qui erant inimici machinationibus ludificati, tam vehementi excursu per turmas eruperunt de Ecclesia, vt ex tanta multitudine vix pauci remansisse viderentur in illa. Tunc Episcopus, quem tanta commotio tempestatis iuxta consuetudinem humanæ fragilitatis loco etiam propellere posset, si Christi seruus non esset, quia domum in firma solidatam habuit petra, gradũ non mouit, sed stabilis & immobilis permanens, magna fide clamauit & dixit: Domine Iesu Christe solitam fidelib' tuis accommodans gratiam, concede, vt hodie videat gloriam nominis tui, & confusionem diaboli. Quæ verba secuta est serenitas aëris, & serenitatem, recursus in Ecclesiam plebis. Cui venerabilis antistes mox aromata & vnguenta sacræ doctrinæ effundens, adeo illa die, sibi de cœlis Deo dulcedinem sermonis instillante, profuit, vt manifestè inimicum vicerit vel fugauerit, qui perturbationis nimietate pene omnibus obfuit. Vnde & postea fidelium deuotio hanc consuetudinem cœpit pro lege habere, quo per stationes, Episcopum turmatim præuenirent & sequerentur, ac prædicationis erogationem, summa affectione, vtpote Apostoli bonũ amplecterentur odore. Per quem idem venerandus pater, ad pietatis exercitia, oues dominicas de die in diem magis magisque adtrahere studebat, more scilicet animalis, quod panther dicitur, qui vt physiologi perhibent, omnibus animalibus amicus, exceptis dracone & serpentibus, cuncta animantia, quæ in vicinitate sui sunt, emisso bono odore ad se solet adducere, atque miro modo amorem suum illis ingerere.

*Itam m. / Nō est
se hūc diuersū
librum, sed hic
incipere dialo-
gum, quo liber
secundus con-
scriptus est, pa-
ter ex fine cap.
17. lib. 1. fol. 68.*

INCIPIT DIALOGVS.

DVM hæc scribo & animum ad alia scribenda sollicitus præparo, adest mihi frater Ammonitius comes rerum mearum fidelissimus, qui me conuenit officio sè sic proloquens: Vbi est dialogus, què deuouisti te scripturum in nomine Domini de miraculis B. Emmemrammi, & de regimine illius monasterij? Es quippe debitor sponsonis, aut fortis excusationis. Tū ego, Minime diffiteor quin debitor sim, Sed propterea distuli, quia non certus erā sub cuius persona potissimū conficere possem dialogū; cum per plures de laudib⁹ nostri patroni, & de alijs utilitatibus, mecū sæpe disputauerint, & se paruitati meæ necessitudinis vinculo iunxerint, Respondit, qui supra; Sit tibi, secundū Salomonem, consiliarius vnus ex mille, & de hac re securum te faciet. Nā si vis, personā Ammonitij conuenienter poteris habere, pro quolibet fratre te ad bonū commo- nente vel exhortante. Nec est quisquam amicorū, qui se dicat contemptum, alterumq; in hoc sibi indignetur esse prelatū. Proinde absq; comperendinatione assume dialogum, & sicut proposuisti, laudibus martyris intexere memoriā confessorum Christi, nec non huic admisce, quicquid animus rectè seu opportune tibi dictauerit, aut ratio ad scribendum persuaserit. Paratus sum, inquam, facere quod hortaris, sed hoc prius à lectore humiliter postulandum censeo, ne in opusculis meis quærat artificiosam verborū compositionem, sed simplicem attendat, si velit, humilis styli operationem, qua mihi meisq; sudare malui confratribus, quam absq; manuum opere inueniri otiosus. Hac fiducia & hac intentione procedit opus inchoatū. Igitur beatę memorię VVOLF- GANGVS Ratisbonensis Episcopus perspectis & intellectis rebus Episcopij dispensatione diuina sibi commissi, inter cetera

Ecl. 6.

cætera, quæ ei pastoralis curæ sollicitudo procuranda, siue corrigenda iniunxerat, grauius tulit, monachos beatissimi Martyris Emmerammi eatenus Abbate caruisse, & quasi oues errantes sine pastore fuisse. Huius rei gratia misit ad TREVERENSE monasterium in quo beatus MAXIMINVS corpore quiescit, & inde reuerendum senem RAMVOLDVM euocauit, qui quondam sub HENRICO Archiepiscopo eius capellanus fuit. Quare, inquit Ammonitius, tanto tẽpore sine Abbate fuerant, si monachi erant? si uerò monachi, sub cuius regula degebant? Hæc quoq; enucleari ipsa ratio potest. Hoc est, inquam, quod breui reuelatione cognoscere potes. Fuit quippe prisca consuetudo in Ratisbonensi Ecclesia, ut qui antistites, iidem essent & Abbates. Quorum nomina quidam ob temporalia commoda tenebant, non officia. Timebant enim ne si monasterio Abbatem præesse facerent, quia à patre monasterij omnia speranda sunt, sibi coactum minueretur obsequium. Ob hoc atqui licentiam dabant monachis aliunde acquirere, pro victu & vestitu, quæcunq; possent, quia ipsi bonis, quæ ad annonam eorum pertinebant, ad suum abutebantur seruitium. His dictis, frater cū quo dialogum cœpi conferere, vsus nomine suo, ammonuit me in aurem dicēs: loquere cautè & scribito cautius. Nā si Episcopi hæc audierint dicta vel viderint scripta, fortassis dicent, velle te eos rapinarum & iniustitiæ notare, sicq; libertatem tuam superbiæ deputabunt; quasi tu temere eos carpere tenta-ueris, pro quorum defensione scriptura clamat, imo Dominus per scripturam præcipit, dicens: Nolite tangere Christos meos. Et iterum: qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, Cui respondi lingua & stylo. Si Episcopi sunt quod dicuntur, nõ nobis obsunt, sed valde profunt. quod & efficere dignetur Princeps pastorum, in quo plenitudo est omnium bonorum. Tibi vero quia sic placet, immo quia iustum est habea-

atqui pro itaq;
sepe usurpas;

1. Paralip. 16.
Zach. 2.

habeamus pacem cum eis, & simus subditi illis. Illud autem scire te volo, quia non me pœnitet vera dixisse, quando quidem boni non solum bonis, sed etiam malis vtuntur ad bonum. Sed iam tempus exigit & desiderium tuum, vt reuertar ad narrationis meæ reliquias. Est quoque alia causa, per quam non sunt constituti Abbates in prænominato monasterio. Ex eo quippe tempore quo primum à beato BONIFACIO Apostolicæ Sedis vicario, iuxta decreta canonum, in BAIARIA ordinabantur Episcopi, vicissim sibi succedebant in huius Episcopatu monachi atque canonici, ita vt si antecessor esset canonicus, fieret successor monachus, & iterum huic antecessori succederet canonicus. Hæc consuetudo vsque ad nostra permanfit tempora. Episcopalis verò sedes erat apud S. Emmerammum vsque ad tempora CAROLI Principis, qui hanc restituit in ciuitatem vbi prius erat. Quod autem percontatus es, sub cuius regula degerent, paucis absolua. In primis ergo promissionem faciebant, secundum regulam sancti BENEDICTI, coram Episcopo Abbatis vices agente. Dein licentiam dedit eis Episcopus dandi & accipienti propter inopiam loci. Lineis camisis vtiebantur seniores, qui eas habere potuerunt, cæteri laneis induebantur, ob penuriam scilicet cilicinarum vestium. Præpositus & Decanus monasteriū regebant post Episcopum. Qui maioris erant ætatis, habebant cellas seu caminatas, iunioribus inter se diuisis propter custodiam. Communiter pauperem annonam habebant, volatilia manducabant. Cætera faciebant secundum consuetudines, quæ in monasteriis regalibus ad id temporis fuerant. Quæ cum displicuissent prænominato viro, reuerendo scilicet Episcopo VVOLF-GANGO, vt prædiximus, RAMVOLDVM annis & moribus maturum assumpsit in opus ministerij diuini, & constituit
cum

eum primum præpositum, dein Abbatē monasterij. Quod ægrè ferentes aliqui ex confacerdotibus & consiliarijs antistitis, dicebant, Vt quid tibi & sacerdotibus tuis perdis bona, ad S. Emmerammum pertinentia? Laudant te multi, sed in hoc non laudant; immò vituperant. Vtere ergò Pontificis ac Abbatis officio, sicut antecessores tui facere consueverant vsq; modo, ne carent quarundam rerum emolumento. Huiusmodi quoq; insipientia, est sapientiæ sale condienda. Quibus ille prudenter respondit, dicens, Non erubesco insipiens & stultus dici propter DEYM. Hoc autem scire vos volo, quia nunquam mihi imponam onus, quod portare non valeo, Episcopi, nomen, & Abbatis, mihi vendicando. Nam vt beatus GREGORIUS testatur, valde incongruum est, si cum vnum ex his pro sui magnitudine, sicut oportet, quis non possit explere, ad vtrumq; iudicetur idoneus. Sufficit enim Episcopo, vt summa vigilantia insistant pastorali officio. Et Abbati satis laboriosum, quamuis multum fructuosum, providere fratrum salutis, & per omnia benè procurare res monasterij sui. Vnde & ipse etiam distribuere debet inter fratres officia, in quibus non leuiter leuiget onera sua: rememorando scilicet viri prudentis, què prænominauimus, dicta & scripta in quibus continetur: Sicut indecorū est vt in corpore humano, alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxiū simulq; turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa. Cæterū vt prosequar, quæ proposuistis; B. Emmerammi bona, quæ me pefundare cōquesti estis, perdere nolo, sed illi cui tradita sunt ac seruorū Dei vsibus & nostræ sedi omnimodis conseruare volo. Sed longe aliter sese res habent huiuscemodi quàm cogitatis. Vix etiam pœnas euadere poterimus, qui sanctorum bona famulatu nostro deputauimus, non solū quan-

*Greg. Registr.
lib. 3. epist. 11.*

titate maiora, sed etiam qualitate meliora, & illis iustitia cō
acti seu superati reliquimus minora, qui vicinioreo eo quo
frequentiores die noctuq; familiarius adhærerent Christo,
laudantes eū in sanctis eius electis. Adhæc respondebant,
qui quæstionem mouebant, Misericordiam & iudiciū do-
mino cantasti, humanis diuina, vt iustū est, prætulisti, vetera
utiliter immutasti: quid restat nostra parte, nisi vt pariter
dicamus, Deo gratias: Amen: feliciter?

Finē sententię huius, inquit Ammonicius, vt mihi vi-
detur, satis congrue conclusisti. Sed fortassis aliquibus hoc
displicet, quod tam morose & quasi dormitando scribis ac
dictitas. Ergo iube stylum velociter currere. Aio ad eū, Infir-
mitate interdum & occupationum varietate, præpedior, ne
cito quę scribenda sunt proferā. Sed quia tibi hoc comate
satis factum esse non ignoro, dilectionem tui & cæterorum,
quibus impatientia, longum tempore facit, haud ordine, si
quid aliquandiu proteletur, quod videre desiderant & au-
dire: primū dictis beati HIERONYMI commonefacere vo-
lo, dein subiungam, qualē quibo inuenire sententiolā. Hic
enim verē sperinologus nominandus, in quadam epistola
quam ad B. AVGVSTINVM scribit, solida vsus breuitate di-
cit: sæpe quod præceptum est, in casum vertitur. Cui⁹ versiculi
breuitatem conuertens ad meam utilitatem, paulatim in-
cedendo vel scribendo, cauere desidero laqueos hæreseon
in quos multi cautela neglecta, & sensuum suorū confiden-
tia præcipites inciderunt. Illud autem quod dixisti me qua-
si dormitando dictitare, commonefacit me, ne sim Dormi-
tantius, sed vt studio liberali efficiar Vigilantius. Quod vti-
nam sequi velim & valeam, vt lucrifaciam animam meam.
Adhæc dialogi socius infert, ammonitiunculam meam ne
putes iniuriam. Edissere potius egregia, quæ cœpisti narra-
re, confessorum Christi præconia. Quamuis inquā impor-
tunus

Hieron. episto-
la. 29.

tunus exactor mihi insistas, adeo ut etiā grauate me videaris, tibi tamen charitate iubente, pro ut potero, satisfacere tentabo. Venerabilis igitur antistes VVolfgangus, vir inter Episcopos magnæ auctoritatis, inter canonicos regularis, inter monachos pietate singularis, humilitate sublimis, charitate communis, secundū Apostolum, omnib^o omnia fact^o, præcipue eleemosynarū largitione pollebat. Quarū laudabilium ministerio, seu cæterarū virtutū offertorio, quia placuit Deo, multis, dū adhuc esset in præsentī sæculo, patuit indicijs. Horum vnum didici narrante quodam sene fidei, cuius narratio talis fuit. Militem sub me habui, qui quadam die cum aliis affuit * in Basilica sancti Pauli vbi beatus Præsul VVolfgangus missas celebravit. Cumq; cum humili veste primum, utpote monachū, aspiceret indutū; atq; dein sacerdotalibus vestimentis videret infulatum, plebeia stoliditate despexit: & cordis ore murmurans dixit: Valde inspiens fuit Imperator illo tempore, quo pannosum istū ac despicalē, in pontificali promotione prætulit potentibus personis, quæ abundant in regionibus suæ ditionis. Quam murmuratiōē, qui nouit cogitationes hominum, eodem momento, & clementer increpauit, & euidenter ad emendationem huius virij manifestauit. Nam ut in Euangelio ad cogitata respōdit, ita huius hominis cogitatā murmuratiōnem ad tempus abscondit, quo & ille in præsentiarum corrigeretur, ac murmuratiōis malum ab alijs in futurum deuitaretur. Nimio quippe terrore subito correptus, astantiū sustentatione vix residere potuit. Quē cum viderē tremebundū & pallidū, illico accurrens sciscitatus sum, quid haberet vel quid pateretur. Tū ille sacerdotib^o adhibitis confessus est; quia contra virū Dei male cogitauerit, & ob hoc periculoso timore percussus sit. Quanta verò formido illum seu passio arripuerit, satis probavi, eundem penes me

1. Cor. 9.

Hæc verba in
m. s. alia
litera ascripta
sunt.

L. 2.

domi

Regen/purg.

domi retinens aliquot diebus. Cuius curam cum egissem, & multipliciter salutem eius quærisssem, consilio Presbyterorum, qui pro eo laborabant, nec orationibus ei sanitatem restituere poterant, reduxi eum in ciuitatem HIRATOPOLITANAM, vbi contigit illi hoc malum bonum. Ibi quoque ad pedes Episcopi me humilians, cum vellem hominis erumnam & meam exponere, Vir Dei nec dum sibi causam, pro qua veni aliquo hominum annunciante, anticipauit quod dicere volui, dicens: Surge, tace, scio quid velis. Et conuersus ad vicedomnum ait, Frater Tagini tolle aquam sacramentalem iuxta lectulum meum, ac sparge super hominem præ foribus cubiculi stantem. Ipse autem contra ostium manu crucem pingens, nescio quid murmurabat, & sanatus est homo in illa hora. Vere, ait Ammonicius, malum conuersum est in bonum. Nam non solum increpatione militis, vindicata est iniuria Pontificis; sed insuper etiam eiusdem sanitate miracula, nec non spiritus reuelatione magnifica, declaratum est multis, meritum tanti sacerdotis. Quem valde miror prænommatum vicedomnum adeo dilexisse, cum fuerit, ut audiui, iracundus, ac supra modum seuerus, & ob id, pene omnibus qui in Episcopio erant, exosus, Episcopus autem erat mansuetus & pius. Certe, inquam, nec ipse erat sine seueritate: alioquin minus obseruaret, quod Apostolus dicit: Argue, obsecra, increpa. Virum autem quem dicis, ob seueritatem, pluribus exosum, accepi strenuum fuisse ac ingeniosum. Qui propterea venerando antistiti extitit charus, quia valde necessarius; & quia illum, si in aliquo reprehensibilis erat, per immutationem dexteram excelsi meliorandum, spiritu reuelante, agnouerat. Is namque post obitum beati præsulis VVolfgangi, cui fideliter adhæsit, HENRICO Imperatori inter fidelissimos ministravit. Quo iubente apud PARTHENOPOLIM Archiepiscopus factus, cum plurigena polleret probitate,

*Vide notas.**1. Tim. 4.**Henricus Imp.*

te,

te, magis elar. it pia eleemosynarum dapfilitate, nec non humili orporis castitate, & nihilominus laudabili vestitus mediocritate. Non enim verrebat terram, sicuti multi facere solent, tunicis & pellicijs, magno pretio acquisitis; sed, quod vsu mundano rarum est, forti tenore mentis, contentus ouium vestimentis, quotidie Missas celebrare curauit, atq; integrum psalmodiæ censum deuotissimè persoluere non cessauit. Cuius corpus anno videlicet septimo post resolutionem ipsius integrum est inuentum: gloria resurrectionis adeò in eo resplendente, vt astantes & intuentes valde mirarentur eius nitorem atq; incorruptionem; cum successoris illius vestimentis etiam consumptis ossa tantummodo nuda remansisse viderentur. Verè memor dominus dictorum suorum, quibus fideles suos consolatur dicens: Et capillus de capite vestro non peribit. Ecce qui oia benefecit, ad corroborandam fidem in se credentium, in quibusdã seruis suis, nunc ex parte ostendit, quod in generali Resurrectione in omnibus pleniter perficiendum erit; tunc proculdubio, quando electus quilibet surrexerit, Occurrens in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Fateor, ait socius Dialogi, qui mihi displicuit, placet; & quia vbi veritas talia ostendit, nemo qui sanum sapit, per incredulitatem offendit. Sed iam tempus est, vt reuertaris, vnde digressus es: & ni fallor, narrationis ordo postulat, vt plenius enarres in sequentibus vitã Abbatis venerandi, quam in præcedentibus parum tetigisti. Me ad obediendum, inquam, habes paratum, sed sum in opere implorandum est eius auxilium, qui in Euangelio dicit: Sine me nihil potestis facere. Illius ergo gratia nos præueniente atq; comitante, benè procedit nostra oratio pariter & operatio; quæ meapte quantulacunq; est in nomine Domini cupit prosperari. Igitur venerabilis pater

Luc. 12.

Ephes. 4.

Ioan. 15.

S. Ramuoldus

RAMVOLDVS cōmisso sibi regimine monasterij, quis ante hoc fuerit, satis in huius administratione palæstra primum spiritali semetipsum exercuit. Nam subditos virtutibus insudare assuefaciens omnimodis conabatur facere & docere, quæ nouerat esse iusta, sancta, pia, & honesta. Vnde & multi etiam nobiles, pijs eius actibus prouocati seculum reliquerunt, atque illius magisterio humiliter se subdiderunt. Inter quos, & cum quibus quæ grauitas illi, quæ continentia, quæ puritas, quæ largitas in cleemosynis, quæ custodia humilitatis, qui sumptus ingenij fuerint, non est meæ possibilitatis per totum enarrare & uti dignum est prædicare. Censerem quippe eruditissimis & disertissimis uiris relinquendam totam molem ac dignitatem materiæ, nisi scirem pauperis deuotionem Deo non esse despicabilem, sed secundum magnam suam misericordiam acceptabilem: qua spe animus erigitur; & quamuis tenuis ac rusticus, confidenter tamen currit stylus meus & calamus, gesta Sanctorum scriptitans: quia regnum Dei non est in sermone, nec in eloquentie nitore, sed in opere & ueritate. Præclaras & magnificas virtutes idem uir Dei, ut cepti dicere, laudabiliter possedit, & uiriliter excoluit. Tenorem atque matris uirtutum, id est discretionis, tam ingenue suis omnibus præfixit, ut hæc illi de supernis quasi singulariter concessa uideretur. Hac etenim uirtute suffultus, principalibus quatuor sic usus est, ut per prudentiam, ignauia hebetudinis abiecta, nequaquam ei è regione subreperet uersutia. Iustitiam quoque, iuxta quod possibile est mortalibus, per omnia sic retinuit, ut nec in plus iusto modum excederet, neque in minus iusto diu succumberet. Per temperantiam uero sic ligauit passibilitatem, ut nullatenus desperet per insensibilitatem. Fortitudinis autem armis ita fruebatur, quo per eam hoste

supe-

1. Cor. 4.

Discretio ma-
ter uirtutum.

superato & timiditate fugata, nusquam prorumperet proteruitatis audacia. His & talibus pater venerandus in viam iustitiæ directus, & in semitam mandatorum Dei, quam ipse voluit, deductus, dona S. Spiritus vasis virtutum septemplexiter infusa & distributa totis viribus venerabatur: nec non etiã sollicitus, tam pro se quàm p̄ alijs prudenter observabat in omnibus secundum GREGORIANAM sententiam, ne sapientia eleuaret. Ne intellectus, dum subtiliter curreret, aberraret. Ne consilium, dum se multiplicaret, confunderet. Ne fortitudo, dum fiduciam præberet, præcipitaret. Ne scientia, dum nosset ac non diligeret, inflaret. Ne pietas, dum extra rectitudinem se inclinaret, intorqueret. Ne timor, dum plus iusto trepidaret, in desperationis foueam mergeret. Hæc strictim, ô Ammonici, veluti maiora charismata proposui, quibus erat præditus vir Dei. Nunc assumã alia, & paulo latius edisseram quædam minora, minoribus ad imitandum satis magna, quorum ille prouectu exercitatus, cum esset statura pusillus, sed scientia & pietate magnus, per ascensum arboris virtutum quotidie meruit videre IESUM. De quo cum Psalmista dicere potuit: *Psal. 24.*
 Oculi mei semper ad Dñm, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Adhæc infert Ammonicius. Valde me delectant orsa, quæ de homine Dei lepide sunt prolata. Ecce audio Zachæum & non Publicanum, quamuis & IESUS *Matth. 9.*
 cum publicanis & peccatoribus manducauerit; audio spiritalem patrem, audio virum magnorum operum, quæ licet pauci sint, qui perfecte imitentur, tamen sunt per plures, qui Dominum eius in Sanctis venerentur. Ergo velox esto in dictando & scribendo, & imitare Psalmographum dicentē: *Psal. 44.*
 Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. Desidero enim gesta illius audire, quæ in corpore positum non merui videre. Esto patiens, inquam, & discretus: deside-

desiderio quidem tuo satisfacere conabor. Verè vt ex parte præmissi, membrum Christi fuit venerabilissimus Abbas RAMVOLDVS, cuius membra in habitator cordis illius, Spiritus scilicet a Imus, in ipsa decrepita ætate, adeo reddidit iocunda & decora, nec non quadam veneratione digna, vt penè contra naturam in agilitate & puritate septennis pueri gratiam præstare viderentur. Quod inusitatum si aliquando aliqua occasione contigerit in vllò mortalium, non est fidelibus nisi in Sanctis & electis notandum. Transfiguratur enim se Satanas in Angelum lucis, quem perfecti vix deuitare poterunt vel superare, Contra quem Dei vir militiam strenue agens Christianam inter cætera bonæ consuetudinis officia, post frequens & vtile silentium, blandum habebat eloquium. Quo in diuinis rebus erat ei sermo copiosus; in humanis quidem brevis non otiosus. Habitus quoq; illius mediocris fuit, & absq; simulatione monasticus. Victus vero tantillus, vt non superabundaret, sed refectioni sufficere posset. In hoc sæpè extitit sibi met ipsi parcus, cæteris autem dapilis & largus. Post cibum sustentaculo corporis necessarium, quando verba solent abundare, pro mille passuum deambulatione, exercebatur in psalmodia seu lectione. Maximam autem curam habuit circa pauperes Christi, Vnde & in refectione quotidiana, pauperum quinquaginta, exceptis duodecim & tribus, quib⁹ fratres ministrabant, quinquagenariam excolens misericordiam, remissionem eodem numero consecratam promereri satagebat, apud ipsum misericordiæ fontem, qui dicit in Euangelio: Beati misericordes, quoniã ipsi misericordiam consequentur. Iste homo cupiens nimis opere implere, quod scriptum est: Date eleemosynã, & omnia munda sunt vobis. Quæ sibi, vt pote seni & infirmo ad refocillandum corpusculum parum delicatius præparari iusserat, frequenter
in vsu

2. Cor. 14

Matt. 5.

Luc. 11.

in vſus pauperum conuerterat. Inrerdum & ipſe aliquantulum ex eis ob humilitatem ſimul & neceſſitatē deguſtans, cætera diuiſit inter pauperes & infirmos, qui debilitate & nimia ægrotatione præpediti, ad Eccleſiam occurrere non poterant, vbi eleemoſynam accipere debuerant. Hoc opus ſibi percharum iniunxerat cuidam familiari & fideli, cui ſpeciale ob id præſtitit beneficium, vt per totam ciuitatem circumcurſans diligenter inueſtigaret eos, in quibus Chriſtus veſtiretur & paſceretur. Menſa illius ſecundum regulam BENEDICTI, ſemper erat cum hoſpitibus & peregrinis. O virum laudabilem, qui totus in miſericordiæ viſcera effuſus, Chriſtum in minimis ſuis colligere, paſcere, & veſtire curauit. Nec ab his operibus vnquam pertæſus ceſſauit. Veſtimenta quoq; & alimenta, manibus aliorum, quibus hanc operam commiſit, aliquoties pauperibus dari permiſit; ipſe verò maſſupium ſecum portans, vnde proprijs manibus nummos & obulos egenis & peregrinis tempore oportuno erogaret, ſacellarius eorum appellari & eſſe non erubuit; certus quod & Chriſtus ſecundum promiſſionem ſuam, eum non erubeſcat coram Angelis Dei. Res ergò, quæ ad portam monaſterij aduentantibus, debuerat miniſtrari, ante ſe minoratas atq; ſubtractas, ſuis temporibus ita meliorauit, & ampliauit, vt ad exhibenda humanitatis officia, vſq; in hodiernum diem, ibi ſatis ſit compendioſum ex vna parte xenodochium, ex altera parte miſerorum venerabile noſocomium. Vnde & ob frequentiam pauperum, conſolationem ab eo quotidie accipientium, vocitatus eſt, PATER PEREGRINORVM VIDVARVM ET ORPHANORVM. Pro quorum benigna ſuſceptione, nec non multiplici releuatione, quæ eſt, qui dubitet, hunc ſenem venerandum cum ouibus à dextris collocandum. Quibus Rex ſedens in ſede maiestatis ſuæ dicet: Venite benedicti patris mei

M. **mei**

1. Thes. 5.

Psalm. 118.

Quomodo ser-
ui Dei sine in-
termissione
essent.
Ioan. 5.
Matth. 19.

Psalm. 106.

S. Greg. epist.
in Iob cap. 4.

mei percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Esuriui, & dedistis mihi manducare. Sitiui, & dedistis mihi bibere. Hospes fui, & collegistis me. Nudus, & operuistis me. Infirmus fui, & visitastis me. In carcere eram, & venistis ad me. Horum particeps ut fieret secundum Apostolum, qui sine intermissione orare iubet cum psalmographo iste vir Dei incessanter oravit dicens: Participem me fac Deus omnium timentium te, & custodientium mandata tua. His à medicis ac scriptis, Ammonicius movit quaestionem dicens: Testimoniū de Apostolo sumptum, quo continetur sine intermissione orandū, etsi credibile, velut quod subnixum est apostolica auctoritate, multis tamen videtur impossibile, atq; modum humanum excedere. Dicunt enim, Quis est mortaliū, qui ceteris omnis quæ sunt agenda, sine intermissione possit orare? Quid mirum, inquam, si cæcitas ignorantia se illis offuderit, qui nolunt intendere lumen diuini sermonis, nos adhortantis: scrutamini scripturas, & inuenietis in eis. De quibus alibi dicitur: Non oēs capiunt verbum, sed quibus datum est. Porro in sacra Scriptura simplices quique si quaerent, inuenirent, quæ sufficienter eos pascant: prudentiores verò habent in ea, quæ mirentur, & in quibus se exercent. Quos Psalmographus designat, dicens: Ipsi viderunt opera Domini & mirabilia eius in profundo. Vnde & per quendam sapientem, eadem scriptura satis cōgrue, comparatur fluuiō, in quo agnus ambulat & elephas natat. De cuius fluuij quippe fluentis, hoc est sanæ doctrinae imbutamentis, qui acceperit trinam cum vnitae mensuram, id est fidei sacra mysteria & alia salutis donaria, primis, medijs & vltimis multipliciter ab vno didicerit fonte distributa, sentiet, hoc quod infirmitati humanæ videtur impossibile, ex diuino adiutorio esse possibile, alioquin si nequē est possibile, nec erit credibile; & cogimus Apostolū arguere, utpote, qui hoc fidelibus agendum

dum præceperit, quod ipse non faceret, nec vllō modo fieri posset. Huius itaque erroris inuolutio siue deceptio longè sit à nobis & omnibus Christianis. Dicamus ergò quod fides recipit Christiana. Quia omni homini Deo famulanti quicquid rectè fecerit, p̄ oratione deputabitur. Verbi gratia, cum tu corporis curam necessario egeris, pro te orabit eleemosyna, seu cæterarum rerum administratio iusta: si verò non est, vnde tribuas, sufficit bona voluntas. Quem ergò pro Paulo orasse credis, ò Ammonici, quando regnum Dei prædicans tota die, sermonem protraxit penè vsq; in mediam noctem? Ammonicius. Iustitiam ac misericordiam. Et ego. Rectè iudicasti. Sic enim opera iustitiæ & misericordiæ probantur sine intermissione pro fidelibus orare; iuxta hoc, quod idè Apostolus alibi testatur dicens: Ipse spiritus pro nobis interpellat gemitibus inenarrabilibus. Quod non dicam sic accipiendum, quo spiritus gemit; sed quia quos orantes, pariter & gementes faciat. Fateor, inquit Ammonicius, mihi satisfactum esse in absolutione quæstionis p̄positæ. Sed desiderium audiendi præclara & vtilia, morarum impatiens postulat, vt quæ adhuc dilectio tua, de viro Dei dicere habet, celeriter proferas, & sic ad alia strenuus cum salute, me comite, tendas. Fiat, inquit, si possibile est, vt à me cursim scribatur, quod à te tantopere desideratur. Immo fiat voluntas Dei omnipotētis, vt fragilitas humana, abiectis his, quæ vanescunt, velit & valeat, quæ verè bona dicuntur & sunt. Horum siquidem affectionibus valde necessarijs ardentè inhians, suis temporibus venerabilissimus Abbas RAMVOLDVS, cum ex dono S. Spiritus non solum in rebus interioribus partē se spiritalem exhiberet Christi cultoribus, verum etiam in exterioribus dispēsator existeret prudentissimus, vtpote qui per ornatum Ecclesiæ nec nō monasterij necessariā supellectilē

Matth. 17.

* in m. f. alie-
na litera.

Matth. 13.

Ioan. 8. & 12.

Ioan. 8.

Dan. 3.

1. Cor. 1.

2. Cor. 12.

ac multiplicem variarum rerum administrationem, seniles annos quodammodo iuuenescere fecerit; & de thesauro sapientiae noua cum veteribus protulerit; iuxta hoc, quod tota praesens vita tentationibus est plena, saepe tentatus, & per plura probatus; demum tam grauem sub vitio pituitae vel * *scoromiae* incidit tentationem, quo caeteris membris officia sua sat viuide gerentibus, oculorum suorum penitus amiserit lumen. Cuius ad tempus tristem defectum, ac afflictionis asperitate confectum, quam patienter vir Dei sustinuerit, quibusdam personis in sui praesentia super hac re quaerentibus, etiam & lachrymantibus verbis huiusmodi patefecit: Cesset homo deslere pro defectui luminis amissione, quae semper manet is certitudinem habet in spe, ex veridica Saluatoris promissione, caeci non sumus, qui oculos per fidem iam illuminatos habemus. Caecus autem est, & in tenebris manet, qui fidem quae illuminat, minimè habet. Vnde & ambulantes in fide valde indignum videtur, vsum praesentis luminis magni pendere; quod eis cum muscis ac vilissimis animantibus etiam serpentibus existit commune; Ergo libet toris viribus intendere in eum, qui dicit: Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vitae. Cui si placuerit lumen corporis, quod dedit & abstulit, facile reddet ac praesentabit: quod si facere noluerit, absque murmure benedicendus erit, & ut rex iustitiae semper timendus, atque ut pater misericordiarum ac totius consolationis tota mente; & tota virtute diligendus. His dictis & auditis, non illo, quo paulo ante, sed alio genere caeperunt manare lachrymae, tanto vberiores, quanto vtiliores. Recordabantur enim tam ex Pauli sententia, quam ex probabili viri Dei patientia, in infirmitate virtutem certissime perfici. Quod & postea in venerabili sene virtus diuina clementer simul & potenter dignata est declarare. Nam

Nam cum ferme biennium in percussione cæcitate cæcus videns expleuisset, quadam nocte discurrens inter altaria, vt ante solebat, frequēs venipeta, labori sacro vigilanter ^{al. venipeta,} insislabat, nec ætati decrepitæ prius parcere volebat, quam per spiritum gratiam Dei adesse cognoscebat. Tum ante sanctam CRUCEM prostratus, nec non lachrymis & oratione satis humiliatus, corporis fatigatione quasi requiem poscente; imo Domino, qui non dormit neq; dormitat, opus ^{Esaiæ,} suum clarificare volente, soporatus est subito, corpore non mente. Et ecce imago CRUCIFIXI Domini nostri IESU Christi visa est illi descendere de CRUCE, & venire vsq; ad se: quæ stans coram eo vtraq; manu, sicut visum est ei, candelas ardentis, de candelabro super gradus comin^o posito, tulit, & in oculos senis violenter infixit. Qui primum ob Dominicæ descensum Iconiæ, non paruum sustinens pondus agoniz, dein per ignem aduertens præclarum quiddam designari, atq; per lumen sentiens tenebras fugari, surrexit lachrymis ac sudore perfusus, & è vestigio conuertens oculos in pristinos vsus, cœpit secum mirari, simul & altius cum interiori homine scrutari, quid sibi vellent, quod post tantæ temporis luminum à multis desperatum receperat visum. Cumq; in breui super huiuscemodi re ratio satisfaceret homini, & homo rationi, tunc oris officio coniubilante cum cordis hospicio, magnificè gratias egit Deo, ~~et~~ seruum suum ita dignatus est visitare, vt & in castigatione corporali sibi esset correctio, & oculorum eius reuelatione ad sancta vel honesta multorū prouocaretur affectio. Cuius rei gratia quo tenacius bonorum haberetur in memoria, homo Dei iussit inter cætera miraculorum signa, siue indicia, oculares circulos suspendi in Ecclesia, quæ beati EMMERAMMI Martyris corpore sacro dotata & meritis, nec non aliorum patrocinijs prædita Sanctorum cœlesti

specula mortalibus demissa beneficia solet ministrare quā plurima. Ob quorum salutarem collationem, ac frequentem, de hac venientis famæ volitationem, hic locus gaudet aduentantium se receptare multitudinē. E quibus alij, qui languorum varietate grauantur, per viscera misericordiæ Dei nostri releuati, alij pro alijs necessitatibus dum exaudiuntur eadem misericordia consolati, voce & corde, pro communi omnium commoditate gratias clamant salutis auctori. Vnde & nos, qui hæc scribimus & legimus, atq; inter nos de talibus ratiocinando sermonem sæpe conferimus, non solum super his quæ hic præ oculis & manibus habentur, verum etiam super vniuersis donis ac beneficijs illius, pari voto laudē demus Deo. Ammonicius. Equum esse nouimus, vt creatura creatori deseruiat, atq; iuxta Apostolum, in oib⁹ gratias agat. Quod & libeter, p^r modulo nostro amplectimur, primū præceptis Dominicis ac Apostolicis parendo, dein charitatis tuæ & aliorum sanis exhortationibus assentiendo. Sed hoc animos quorundā perturbat fidelium; quia multi existunt mortalium, qui vix in prosperis Deū laudant, in contrarijs verò atq; aduersis non tantū non laudant; imo q^d deterius est, vituperant siue blasphemant, dicentes: quicquid acciderit contra votū, opus esse diabolicū. COLLECTIVS. Quia multi multa incaute ac mēdaci loquūtur, idcirco varijs errorū decipulis piculossimè implicantur. Quorū inuolutiones, qui cupiunt deuitare, cū Paulo insipientes sapienter debēt sufferre, donec multitudo reprobōrū nihil minuens gloriæ filiorum Dei, ad nihilū redigatur, id est, in infernū trudatur, & paucitas electōrū in cœlis nominatim scripta collocetur, cum multitudine Angelorū æternaliter gauisura, Christum q; in regno suo semper vitura; per eum, in eis cōpleto numero angelici ordinis qui cecidit, quando Archangelus per superbiam cum suis

1. Thef. 5.

2. Cor. 11.

sequa-

fequacibus apostatauit. AMMONICIVS. Me quorundā per-
 turbationē quærente super insipientium vesana temeritate
 non solū qualiter sint tolerandi, breui versiculo exposuisti:
 sed etiā insuper terribilē extremę examinationis inuehēdo
 sententiā, atq; Sanctorum gloriam cōmemorando magni-
 ficam, hunc eundem versiculum effecisti magis auctoritate
 diuini sermonis ponderosum, quā prolixitate morosum.
 Nunc ergo cōpetens est, quaten⁹ his remotis, qui nobis ob-
 induratā sui stoliditatē esse solent labori potius quā vlti,
 stylū ad eos conuertas, qui tota virtute conabantur vias bo-
 nas ambulare, & creatorem in omnibus operibus suis opti-
 me nouerint laudare. Quorū gesta, quibus iter seculi præ-
 sentis triuerint, quia te dictante iam sunt ex parte cōmen-
 data memoratā, postulat charitas, nec nō laboris tui utilitas,
 quo deinceps haud pigriteris, cudendo percurrere; vbi
 quando, vel quomodo de hac vita migrauerint, & in quib⁹
 locis corpora illorū collocata sint, quęue indicia sanctitatis
 eorum post mortem claruerint. COLLE. Quod de sanctis
 viris, nec non eorū virtutibus miris hætenus scripsi, & ad-
 huc scripturus sum, non parū paruitati meæ incutit timo-
 rem. quia ego cognosco me peccatorem, & quia valde in-
 dignū videtur, vt peccator aut iniust⁹, rem scribendo sancti
 & iusti, materiā sibi vendicer operis ardui. Sub hac re cōso-
 lationem porrigit timiditati meæ clemētia illius, qui p pec-
 catis nostris mortuus est, iustus p iniustis. Cui quodāmodo
 ministrat, qui ministrorū eius memoriā ad laudē & gloriā
 noīs ipsius diffundit ac p̄dicat. Vnde & ego animat⁹ nec nō
 contra ociositatis torporē armatus iubeo fiducialiter stylū
 arare p̄positiones charitatis tuæ. AMM. Dilectionis opa-
 tionē qui dat, ipse remunerat. Proinde tu sp̄e ponēs mactē
 in adiutorio miserationis diuinæ, perge viam alacris postu-
 late narrationis. COL. Pergā libēs ipsum mihi adesse omni-
 modis cupiēs. Igitur post multa pietatis & æquitatis opera,
 quibus

quibus Deo seruire studebat, quibusq; Ecclesiam sibi commissam regebat, sæpè nominatus sapiusq; nominandus venerabilis præsul VVOLFGANGVS. cum RATISBONÆ cõstitutus, rerum necessaria mutatione poscente, in orientalem huius prouinciæ regionem iter suum pararet, febri citare cœpit. Quam corporis molestiam vir Dei non solum vigilijs & orationibus animæ suæ fecit esse proficuum, sed etiam elemosynis, opus & decus adaugens bonæ voluntatis, totum, quod habere potuit per manus pauperum in gazophylacium Christi transmisit; sicq; partes orientis perreçturus, illi qui nescit occasum, vitæ suæ sedulis precibus commendauit excursus. Cumque per DANVBIUM decursus ventum esset in puppi ad locum, qui dicitur PVPPINGA, ultra iter tendere non valebat; quia tempus resolutionis instabat: ibi enim superna se visitante gratia cognouit, cito fore complenda, quæ sibi per visionem, longe antea fuerant reuelata. AMMONICIUS. Cuius rei reuelationem acceperit, & vbi, aut quando, siue per quem eam didicerit, admone; ne silentio supprimas, sed caritati fraternæ luculenter edisseras. COLLECT. Dicam scribamue hoc breuiter, etsi non leuiter: quia cauma æstiuale facit ex valetudine me dolere. Quodam atqui tempore cum in ALAMANNIA, positus vir Dei, peregrè proficiscendi voluntatem haberet, beatissimum Christi confesorem, OTMARVM, cui se suaq; frequentissimè commendabat, sibi in somnis astare videbat. Quem iussus intendere, ab eo huiusmodi accepit verba, Quia rogatus à te rogauit Dominum pro te; in quo sum exauditus, manifesto nunc tibi futurorum prænuncius. Pauper & inops de hac prouincia egredieris; sed in alia, in qua pro amore Domini exularis, Episcopatum caducis rebus satis locupletem prædestinatione diuina suscepturus eris. Cuius in administratione,

*S. Otmarus S.
VVolgango in
somno appa-
ruit.*

si fidelem te exhibueris bonaq; impertæsus seminaueris, *Galat. 6.*
iuxta id, quod scriptum est: Quæcunq; seminat homo hæc
& meret: expletis viginti duobus annis, vitam transitoriam
eris exiturus, & æternam ingressurus. Et hoc procul dubio
scire te volo, quod animam cõditori redditurus es in loco,
vbi sub nomine Christi à Christianis memoria mea vene-
ratur & colitur. Quo me in hora exitus tui de Ægypto hu-
ius mundi spero aduenturum cum cæteris, quos de exer-
citu dñi bonis meritis ad adiutandum obitum tuum, con-
tra potestates aërias & spiritales nequitias in cœlestibus, ad-
sciueris & paraueris. *Ephes. 6.* His & talibus prolatis, in visione no-
ctis, spiritus, qui apparuit, euanescebat, virum venerabilem
VOLFGANGVM dimisit ex parte lætificatum, & ex parte
mœstificatum; Lætificatum autem dixerim, non ob glorio-
sam sæculi, quæ colorata est in Episcopalis dignitate fasti-
gij, sed ob iucundam regni promissionem æterni; mœstifi-
catum verò virum Dei scripserim, non ob breuitatem an-
norum huic vitæ concessorum, sed ob prolongationem
terrèni incolatus lachrymabilem; iuxta illum versum Psal-
mographi: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. *Psal. 119.*
AMMONICIUS. Quæ sint potestates aëriæ, & quomodo
spiritalis nequitia possint esse in cœlestibus; cum cœlestia
nulla vnquam inhabitet nequitia, solet à nonnullis inquiri,
vnde & oportet expon. COLLECTIUS. Hæc de quibus
quæstio, non sunt mea, sed beati Pauli Apostoli verba. Vn-
de & eos, qui nesciunt aëris spatia nuncupari cœlestia, & in
eis ignorat apostatas angelos versari; & propterea de Apo-
stolicis dubitare solent dictis, mitto ad epistolam beati Pe-
tri secundam, in qua de spatijs aëris, quæ cœli vocantur, di-
luio primo perditis & secundo perdendis, fideles docet sic
dicens: Latet inlusores, quod cœli erant prius, & terra, de
aqua, & per aquam, consistentes Dei verbo: per quæ ille *2. Petri 3.*
N tunc

*Nequitia spi-
rituales in cœ-
lestibus, quæ
& quid sint.*

tunc mundus inundatus perijt. Cæli autem qui nunc sunt, de terra eodem verbo repositi sunt, igni seruati in diem iudicij & perditionis impiorum hominum. Et post pauca: Cæli ardentes soluentur & elemēta ignis ardore tabescent. Nouos verò cælos & nouam terram & promissa Domini expectamus. In quibus iustitia habitat. De angelis quoq; proiectis, qui vagantur in cælis igne pereundis, quos Apostolus acris potestates ac spiritales appellat nequitas; quorum tanta multitudo est in aëre, id est in cælis inferioribus, vt cuidam sancto homini reuelatum est, vt si haberent corpora corporalibus nostris æqualia, splendorem solaris interciperent mortalibus. Iudas Apostolus in epistola, quæ inter canonicas computatur, talē sententiam promittit huiusmodi: Angelos verò, qui non conseruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium DEI magni, vinculis æternis sub caligine iudicio dominus reseruabit. Ergo de quæstione proposita & Apostolicis testimoniis congruè absoluta, nescio si quis dubitet. Ego non dubito: sed in inferno & in aëre diabolum ac satellites eius damnatos esse noui & scio; inde magis certus, quia ante aliquos annos in PANNONIA cõstitutus, die quadam à tertia hora vsq; ad sextam diabolum vel draconem in aëre suspensum vidi. Erat autem magnitudo eius incredibilis, longitudo tanta, vt quasi vnus miliarij spacio videretur esse protensus. Cuius caput cristatum, & instar montis eleuatum, nec non corpus, iuxta hoc, quod Dominus ad beatum Iob de Leviathan loquitur, squammis horribilibus compactum, & ceu parmis, vel scutis ferro munitis, tectum; in lateribus & in tergo, quædam fuliginosa fœdabat nigredo: ventris quoq; inuersione, & pariter corporis in qua solotenus iacere solebat, pallor subuenetus decolorabat, ad similitudinem sulphurei latis. Tractus verò ac incurua-

Epistola Iude,

Draco in aëre,

Iob. 41.

curuationes, atq; extensiones eius immanes, postremo, totius corporis motus, & particularis & totus, atq; vt breuiter in id temporis aduersantia concludā, omnia draconis molimina, erant mortalibus, in quantū Deus permisit, noxia, tantoq; noxiora quanto proximiora. Nam cum tempus esset æstiuale, vtpote sexta feria hebdomadæ post Pentecosten secundæ, ex gelu, quod draconi præ cæteris animantibus magis est naturale, adeo immutatus est aër, vt & febris multos inuaderet ac iumentorum non minimam partem frigus contumeret. Alas & crura vel pedes, quos pictores fingere solēt, penitus nec habuit nec habere visus est, quippe cui squamæ & costæ sufficiunt, pro deambulatione. Grossitudo pectoris erat parilis grossitudini capitis. Post hoc paulatim diminuebatur vsq; ad extrema caudæ, cuius extremitas penè adæquabat abietes magnas. Hunc tam ingentem hostem, aut diabolum aut diaboli amicum, nolens Dominus diutius terrere populum fidelium, subito fecit ab Aquilone moueri & densitati nubium cum grandi impetu intermisceri. Quem cursu velocissimo super nos, vt transeuntem vidimus, sibiloq; eius pariter cum fistularum stridore non sine metu audiimus, mox nubes quæ à mane vsq; in illam horam quasi stabant immobiles, in tantum commotæ & concitatæ sunt, vt tota illa die pariter & nocte non cessarent tonitrua seu coruscationes, immo perseverarent vsq; ad vesperam sequentis diei. AMMONICIVS. Nunquid in illo tempore recordatus es aliquid horū, quæ beatus Ioannes in Apocalypsi sua de dracone & bestia scribit. COLLECTIIVS. Verè in memoriam venerunt hæc, maximè autem vrgebat me recordatio scripturæ eiusdem Apokalypsis, in qua continetur: *Væ* Apocal. 12

vobis. quia Draco venit ad vos cum ira magna, sciens, quod modicum tempus habeat. Quamuis enim scirem,

N 2

per

per bestiam & draconem antichristum & diabolum designari; & diem vniuersalis iudicij minimè tunc instare; tamen ob insolitam rerum ostentationem turbatus cogitavi multa, & suspiravi timidus pro morte mea siue aliorum, qui mecum videbant ista terribilia. Tunc per diuinam respectum clementiæ restitutus in spem viuendi, primo gratias egi Deo omnipotenti, qui nos liberauit de potestate diaboli; deinde cœpi mecū voluere, seu mente tractare, si vquam in legendo & scripturas scrutando talia inuenerim, qualia me illo die contigit vidisse. Et inter cætera, quæ animus percurrebat, redierunt in memoriam dicta & scripta beati ISIDORI Episcopi, qui in libro etymologiarum de natura draconis scribit in hunc modum: Draco maior eunctorum serpentium, siue omnium animantium super terram: hunc Græci Draconta vocant: vnde & deriuatum est in Latinum, vt draco diceretur, qui sæpè à speluncis abstractus fertur in aërem, concitaturq; propter eum aër. Est autem cristatus, ore paruo & arctis fistulis, per quas trahit spiritum, & linguam exerit. vim autem non in dentibus, sed in cauda habet, & verberare potius quam ictu nocet. Innoxius est autem à venenis. Sed ideo huic ad mortem faciendam venena dicuntur non esse necessaria, quia si quem ligauerit, occidit. A quo nec elephas tutus est sui corporis magnitudine: nam circa semitas delitescens, per quas elephantes solito gradiuntur, crura eorum nodis illigat ac suffocatos perimit. Gigantur autem magis in Æthiopia & India in ipso incendio iugis æstus. AMMONICIUS. Credo sufficere ista vel à te visa, vel ab alijs dicta de draconis natura, seu de bestia hosti antiquo amica. Nunc ergo oportet, vt reuertaris, vnde digressus es. COLL. Quia tempus hoc simul & ratio poscit, ammonitione tuam secutū iri me apte erit in voluntate, *et si Dñs magnus voluerit, non sine humilitate.*

*Isid. l. ix. Orig.
cap. 4.*

legend. rithus

*Hac in m. f.
erant alia mi-
nore litera ad-
scripta.*

Igitur

Igitur vt paulo ante dictando narrare cœpi, præful venerandus, & multum à bonis vel fidelibus amandus, memor admonitionis, quam olim acceperat, per reuelationem Christi Confessoris, nec non pro certo sciens principem huius mundi ad se venturum, & cum aëris potestatibus contra se pugnaturum, sed in misericordia Domini, in quo non habuit quicquam, per suffragia Sanctorum sperans animam suam humani generis inimicis superaturam, iussit in agone nouissimo, vt à fidelibus in oratorium portaretur, & ante altare beati OTMARI deponeretur. Quod cum factum esset, aliquantulum ex infirmitate conualescens, resedit; & ORARIUM accipiens per CONFESIONEM primū se expiauit. Dein qui aderant, pro fide, spe & charitate satis utiliter & luculenter commonefaciens, eos ac omnes sibi commissos, & nihilominus obitum suum cum intimis suspirijs Deo & sanctis eius commendauit, sicq; viatico sumpto humo tenus se humiliavit. Tunc aditui siue cubicularij eijcere tentabant vniuersos de Ecclesia, exceptis familiaribus, ibi ex more commanentibus. Quos vir Dei prohibuit dicens: Reserate ostia, sinite omnes, qui hic manere velint adesse resolutioni nostræ. Non enim nos qui sumus mortales, erubescere debemus, nisi ex malis operibus, cum mortis debitum necessario exsoluerimus; quandoquidem Christus, qui nihil morti debebat, fermè nudus mori non erubuit in cruce pro generis humani salute. Aspiciat quisq; in morte nostra, quod paueat & non caueat in sua. Deus misereri dignetur & mihi misero peccatori mortem nunc patienti, & cuiq; eam timide ac humiliter aspicienti. Hæc cum dixisset, reuerenter expirauit. Mox aduenit Archiepiscopus bonæ memoriæ, HARTVICVS & ARBO Comes quidam ex numero fidelium fidelissimus, viroq; Dei inter laicos charissimus. Hos quoq; illò vêturos nocte præterita spiritu

Obitum S:
Wolfgangi.
Hartvicus
Archiepiscopus
Salzburg.
Arbo Comes.

prædoctus venerabilis Præsul VVolfgangus innotuit quibusdam, post longa silentia, & corporis relaxata moleſtia, aſtantes terrens, ac ſic ſubito inquiring: Mundate domum, purgate atria, hodie venient nobis boni hospites. Et ut credatis mihi, quia verum dico; hoc vobis erit ſignum ex ore meo: Nauiſ, in qua ferebantur bona Domini HARTVVICI Archipontificis & ARBONI optimi Comitſ, naufragium atq; iacturam in DANVIBIO perpeſſa eſt: ſed per miſericordiam Dei, homines ſalvi facti ſunt, & ipſi domini mox poſt obitum meum vobis erunt aduenturi. Quid multa? completis hiſ, quæ dicta ſunt, à beato VVOLFANGO, corpus eius comitatû ab Archiepiſcopo, & à populo fidelium copioſo eſt religioſè tranſlatum, nec nõ die à tranſitu illius ſeptimo in ciuitatem RATISBONAM allatum. Vbi cum Præſul beat⁹ apud ſanctum PETRVM eſſet ſuſceptus, ac Vigiliarum Miſſarumq; celebrationibus Deo, cui ſamulabatur, foret commendatus, in Baſilica beati STEPHANI protomartyriſ, vt viuens præceperat, pontificalibus infuliſ, in quibus conſecratus erat, induebatur, iuxta hoc, quod ſcriptum eſt: Induam te mutatoriſ. Ibi vt audiui à quodam præſbytero ſene ac religioſo, qui cum paramentiſ amiciebat, ad manifeſtandum tanti Pontificiſ meritum, non tantum odor malus aberat, ſed etiam bonus aderat; ſecundum quod Apoſtoluſ ait: Bonus odor Deo ſumus in omni loco, aliſ ad vitam, aliſ ad mortem. Tunc cum magna reuerentia ſuſtollentes corpus beati viri, transportabant illud ad Eccleſiam Chriſti Martyriſ Emmerammi, cuiuſ honorem, dum vixerat, intimo affectu ſummoq; ſtudio colebat. Qua Miſſarû ſolemnijſ & exequiarum officiſ ritè peractiſ, octaua luce à pridie Kalendarum Nouembrium, in quibus ille exceſſit de medio, magnificè & honorificè, ſepultuſ eſt parte aſtrali Baſilicæ ſancti Emmerammi in ordine Pontificum

Zachar. 3.

2. Cor. 2.

alia licera ad
marginem.

tificum duodecimo, satis congrue numero sacro in tali viro definito, in quo Dominus miraculis & signis potenter post manifestavit, quia hunc cum principibus populi sui collocavit. AMMONICIUS. Nunc ergo, quia virum Dei in numero Episcoporum posuisti duodenario, ut mihi videretur, conveniens est, ut qui ante eum hanc Ecclesiam rexerint, nominatim edifferas, & quos habuerit successores, huic operi ex compendio innectas. Delectantur quidem nonnulli lectione huiusmodi. COLLECTIVUS. Non habetur certum quis primus in illo loco plantator fuerit diuinarum plantationum. Sed tamen, ut potero, dilectioni tuae obtemperabo. Igitur sicut Ecclesiasticarum testantur scripta donationum & traditionum, hæc Sedes habuit Episcopos, Primum, * *temporibus Romanorum venerabilem virum, cum ceteris non parvi numeri Episcopis, quorum certa præfulatus regimina legimus, nomina verò inuenire non potuimus, dein sub tempore Regum Francorum, nec non Ducum Noricorum quendam religiosum Ecclesie ministrum nomine Lupum & successorem eius nuncupatum Ratharium, ante ordinationem illam videlicet beati Bonifacii Moguntie Archiepi, quam ille in Norico ex auctoritate Apostolicæ Sedis iuxta instituta canonum exercuit siue disposuit. Postea verò præfuerunt hi, quorum nomina subsequuntur. In primis præfuit Dñs Gaubaldus, vir sanctus & religiosus, sub quo corpus B. Emmerami verè Martyris & Epi, translatum est de loco, in quo positum fuerat, quando ab Asheim huc transportatū erat. Posthunc Sintpertus cathedram Pontificalem cum regimine Ecclesiastico suscepit, qui B. Emmeramo Basilicam novam amplioribus spatijs, & propensiore sumptu cōstruxit, atq; ornauit. Quæ per ordinem sequebant, Adaluinus, Baturicus, Erchanfridus; his succedebat Embricho homo venerabilis ætate ac merito uti cōperim⁹ chronicorū scripto veridico. Tum* Episco-

Psalm. 112.

Quis primus
Episcopus fue-
rit Ratharionis,
ignoratur.

* Hec omnia
ad marginem
minori litera
notata sunt.

Gaubaldus E-
piscopus Rati-
bonensis.

Simpertus.

Adaluinus
Baturicus.
Erchanfridus.
Embricho.

Episco-

*Aspertus.
Tuto.*

*Isingrinus.
Guntharius.
Michael.
S. VVolfgang.
Gebhardus.
Gebhardus se-
cundus.
Orno:
Gebhardus
tertius.
Lupus.
Diets D.*

Episcopatus Ratisbonensis Asperito prouenit, cui successit vir magnæ mansuetudinis & pietatis nomine Tuto, clarus ingenio: is habuit successores, Isangrim u m, Guntharim, & Michaëlem. Post hos rexit hanc Ecclesiam B. VVolfgangus, quem subsecuti sunt ordine vicis suæ, Gebhardus, & item Gebhardus, quibus Orno successit, tertius Gebhardus frater Imperatoris, valde præeminens & nobilitate generis & fastigio pontificalis honoris. ab illo autem, qui Lupus vocabulo, pastor officio pascerebat oues Christicolæ sub Duce, qui dictus est Diets, usq; ad istum, qui nunc Ecclesiam regit, fuerunt omnes Episcopi huius sedis, decem & septem. Hos pius princeps pastorem collocare dignetur in regno cælorum, & nos peccatores in multitudine suarum miserationum, non dedignetur efficere participes æternarum saluationum. AMM. Amen. Nunc tempus est, ut stylum conuertas ad miracula, quæ ad sepulchrum beati VVolfgangi Episcopi & Confessoris dignata est gratia omnipotentis operari, qui in Sanctis ei⁹ semper est gloriosus & mirabilis. Hæc quoq; scribere te oportet, vel ob hoc maximè, quia sunt nonnulli, qui quosdam electos minimè credunt esse in numero Sanctorum, nisi ad eorum sepulchra prodigia viderint & signa. Coll. Noui & scio, quia tibi obsequendo multorum moribus deseruio, ideo dilectionem tuam præcedentem per admonitionem paratus sum subsequi per præsentem descriptionem.

*Miracula ad
sepulchrum S.
VVolfgangi.*

Quidam homo cecitate multatus, ob id valde contristatus, ut ad sepulchrum B. VVolfgangi accessit, & ibi cum lachrymis preces fudit, recepto visu, exauditum se gratulatus, & inde oppido lætificatus Deo ac sancto Pontifici gratias egit, sicq; comite salute proprios lares reuisit.

Alio quoq; tempore muliercula quædam sub spe recuperandæ salutis deportata est à suis in Ecclesiam B. Emmenrammi

rammi Martyris ac Pontificis, in qua dum ante altaria rependo petitione sedula Sanctorum efflagitasset suffragia, tandem ex labore seu ægritudine fatigata, secus tumbam Christi Confessoris VVolfgangi refedit humi. Cumq; missella corpore ac mente inclina, venerandi Pontificis adiuuari se optaret precib⁹ & meritis, subito lateris contractio, & cæterorum nodosa membrorum alligatio est soluta; & nihilominus tam vehementer disrupa, vt sanguinis effusio difflueret in pavemento. tunc mulier primum exterrita, præ timore cœpit clamare, dein exiliens grates reddidit saluatrici sanctæ Trinitatis omnipotentia, atq; Sanctorum sanitatis impetratrici clementia. Itaq; sibi restituta de salutariferis Ecclesiæ domicilijs repedauit ad sua. Post hæc ad quos huius rei cura pertinebat, scamnellum, quo illa pauperula totis viribus innixa reperere potius quàm deambulare solebat, ad gloriam nominis diuini, & ob memoriam tanti signi, super fores Ecclesiæ suspendebant.

Quadã die * homuncio pauperculus, & vt veridica relatione didici, Rauennatis Episcopi Eleemosynarius, gratia orandi venit in Ecclesiam B. Emmerami. Is dum frequenti oratione se liberari Sanctorum meritis postulari ab in-hærente sibi diu membrorum debilitate, demum decubuit in loco, qui beati VVolfgangi dotatus simul atq; ditatus est corpore sacro. Ibi feliciter soporatus, quendam virum statura procerum, & canitie venerandum astare vidit, qui ad eum dixit: Vt quid tu hîc aut cuius rei gratia huc aduenisti? Cui ille respondit: Domine, propterea miser huc veni, vt saner à languoribus, quibus iam per plures annos laboraui detentus. At venerabilis heros, virga pastorali quam manu gestare videbatur tangens ægrotum, ac officijs membrorum destitutum miserabiliter: inquit, Ecce sanaberis in nomine sanctæ Trinitatis. Tunc, qui iacebat quasi mortuus,

O

tuus,

tuus, per merita præfulis Reuerendi, à somno ægritudinis excitatus, repente exiliuit & præ stupore siue tripudio clamans in quantum potuit, Deum Sanctosq; illius & ipse laudauit, & alios ad laudandum prouocauit.

Hæc itaq; tria capitula ob memoriam venerandi Episcopi in nomine sanctæ Trinitatis descripta pro testimonio duorum vel trium testium sufficere credo his, qui non superbo oculo, & insatiabili corde contradicere tentant nomini trino pariter & diuino. Insper spero eiusdem sancti meritum viri, superna reuelante, & nihilominus cooperante gratia, manifestius adhuc & abundantius declaratum iri, nec non in Dño plenius à nobis siue ab alijs laudatum iri. AMMONICVS. Omnium fidelium spes non solum æquo, sed etiam necessario ponitur & figitur in omnipotente Domino; qui intantum misericordiæ suæ vnguenta diffundit, vt nec ab ingratis beneficia sua subtrahere velit. Cuius laus in Sanctorum memoria, vsq; in finem sæculi confertissima debet recipere incrementa, secundum hoc, quod Psalmista, in centesimo quadragesimo quarto psalmo dicit: Confiteantur tibi Domine omnia opera tua, & Sancti tui benedicant tibi. Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur. Proinde & tu viriliter assume dialogum inter duos conferendum, & scribito venerabilem virum RAMVOLDVM, quandoque scriptoris beatum VVOLFANGVM; summa deuotione cõmendans fideli memoriæ, qualiter laudabilis dualitas tanti antistitis & Abbatis, dilectione Dei & proximi comitante, cum fide & charitate, illuc peruenerit, vbi sancta Trinitas perpetualiter imperat, nec non indiuisa diuinitatis vnitatis, cum Sanctis & electis æternaliter regnat. COL. Amen, fiat voluntas Domini in salute generis humani, & in pauperula descriptione huius opusculi, sicq; suum stylus agat officii.

officium, vt per id obedientiæ, Deo pareatur acceptabile sacrificium.

Post obitum atque beati VVOLFANGI Pontificis scilicet serui Dei cunctipotentis, RAMVOLDVS egregiæ memoriæ Abbas, in regimine monasterij seu procuratione Cœnobij, per tentationes varias, aduersitates perpeffus est multas. Quæ in tantum exereuerunt, vt sub * *Primo* alta litera ad marginem. Gebhardo Sedis huius Episcopo famulus Dei apud tertium OTTONEM Imperatorem, quorundam detracti-
onibus simul & accusationibus, infamaretur. Vnde ad id ventum est, quo iisdem princeps credendo, quod non credere debuit, de religione viri Dei dubius factus & anceps, dum ad sanctum Emmerammum, more Imperatorum, veniret, & exacerbatis animis, nec alloqui eum, nec oculos in illum conuertere vellet. Cumq; ab eo oratum esset in secretario altaris, coram eo, qui fecit machinam cœli, terræ ac maris, accessit ad eum despoton quidam Symmyta eius nomine HERIBERTVS, tunc forte Capellanus, postea verò Colonienfis Episcopus. Is ex consulto ad eum dixit, Domine non oportet vos indignari contra virum Dei. Adhæc Imperator inquit, Cum scriptum sit: Principem populi tui ne maledixeris, scio, quia non conuenit hominem Dei mihi detrahère siue maledicere; præsertim, cum & Exod. 22. Afor. 23. ego illi nihil vnquam fecerim, quod sit dignum maledictione. Tunc dominus HERIBERTVS bonus & fidelis consiliarius, respondit: Si principatus imperij gestit, sicut & debet, prosperari; decet in præsentia vestri, venerandum Abbatem, coram sancta congregatione, super hac re interrogare, & ita, vtrum vera an falsa sint, quæ illi obijciuntur, probari. Credo in Deum & spero, quod tam venerabilem senem, & senectutis maturitas, ac diuinitus concessa sapientia & humilitas, nunquam permiserit dixisse, qualia ab inimicis dicta sunt, de eo vel facta.

O 2

Tum

* pacit.

Tum Imperator remittens animum, ad diuinæ dispensationis nutum, secum assumptis dilectoribus * paucis intrauit claustrum humilis & mitis. Ibi videns venerabilem patrem cum fratribus humotenus prostratū, expauit & dixit, Grande malum fecit mihi, qui ex legatione **GE** **B** **E** **H** **A** **R** **D** **I** Episcopi ea referendo indidit auribus meis, quibus me improuidum commoueret aduersus Abbatem istum, & sibi commissum Sanctorum collegium. Scio quidem, quod vitæ meæ parua nō est agenda pœnitentia, pro ista falsitatis credulitate incauta. Nunc ergo, quia peccata mea nudauerunt vestigia vestra, obsecro, recalciate vos, & sic redite ad nos. Quo celeriter facto, cum fratribus venerabilis heros **R** **A** **M** **V** **O** **L** **D** **V** **S**, egressus, fiducialiter locutus est ad Principē dicens, Nouimus quippe, quia q̄ habetis imperium desuper est datum atq; constitutū, & quia, cui Deus benedixerit, benedictus sit. Huius quoq; rei, quia per totum nō fuimus insipidi, imo adhuc sumus ex parte scioli, vnde paruitati meæ tanta temeritas, vt ego vilis homulus, mensuram meam penitus oblitus, auderem celsitudini vestrę maledicere quam Rex Regum, & Dominus dominorum iam dignam fecit sua benedictione? Quocunq; ergo iudicio maiestati vestrę placuerit, paratus sum me ex obiecto purgare, nec non cunctis ad stipulatione veritatis pro hac re satisfacere. Imperator autem responsum deliberans; huiusmodi verba proponit: Sicut veritate delectamur, ita è contrario falsiloquijs exacerbamur, vnde iudicium Dei censemus super altandum iudicio mortalium, qui facile fallunt & falluntur. Malo quidem credere bona de bonis, quàm mala de peruersis. Nec enim quenquam decet temere quicquam credere à quoquam. Vnde & verbotenus tuapte prolata obiecti excusatio, est mihi à tanto viro permagna satisfactio; qua modo æquè vt alterius generis euidenti placatus iudicio,

cio, senior ò dilecte Deo, spiritali allocutione pariter & admonitione tui in aliquo *secreto loco, cupio *conueniri seu **alia litera in m. f.* consolari; & onus regni, quod indignus accepi, desidero per eum releuari, qui dicit in Isaia Propheta: Computrescit iugum à facie olei. AMMONICIVS. Hoc est, quod per Prophetam dicitur: Erubescere Sidon, dixit mare. Ecce nos qui iure præpositis per omnia debemus humiliari, sæpè ob verba fraternæ admonitionis, superbiæ stimulis, ad iracundiam prouocati, contra patres & fratres, indecenter & supra modum, solemus commoueri; & è contrario sæcularis persona, non solum officiosè in fascibus constituta, sed etiam principaliter imperiali fastigio sublimata, assumpto schemate humilitatis, confundit superbiam deiectricem archangeli, & matrem diaboli. Quid hac humilitate bona voluntas operatur? nisi vt superbia nostra arguatur, & iustitia quodammodo nos conueniat, & ad cor nostrum verba huiusmodi intromittat, Erubescere Sidon, dixit mare, id est, confundere negligens monache, siue sanctimonialis, dicit fidelis etsi sæcularis, quia monachorum summã virtutem, hoc est, humilitatem abiecasti, & maximum vitium, id est, superbiam tibi pertinaciter vsurpasti. Quod pessimum & omnium peccatorum mordacissimum tenaculum, prouide cauebit siue superabit, quicunq; implere studuerit, quod Apostolus dicit: Humiliamini sub potente manu Dei, vt *1. Petr. 5.* vos exaltet in tempore visitationis. COLL. Huic testimonio sacræ lectionis optimè competit; quod veritas in Euangelio dicit: Qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. *Matth. 23.* Quæ dicta veridica, vtpote quidem sancta & Evangelica insinuant, alijs pro exaltatione tremendum, alijs pro humilitate gaudendum. Sed cum in multis offendamus omnes, superbi sunt tolerandi, & per fraternas admonitiones assidue visitandi, vt quod superbè delinquant, *Iacob. 3.*

Superbia fugienda.

per humilitatis immutationem possit correctum iri. Est enim periculosum valde, superbiam cordi hominis quasi proprio nido insidere. Proinde humiliter petendum est à fidelibus, vt tam pestiferam dominam, à nobis & ab omnibus Christianis auertere dignetur misericordia Dei omnipotentis. AMMONI. Fiat, fiat, secundum verbum tuum, vt per totum mundum cadat hoc pestiferum vitium. COLLECTIIVS. Nunc ergo eos, quos mordaciter admonituncula tua notauit negligentiarum & vitij vitiorum, liceat his, quæ subsequuntur placare. Imperator igitur gloriosus prænominatus & sæpè nominandus, OTTO III. in multis religiosus, cum Abbate venerando intrauit Ecclesiam sancti BENEDICTI ad famulitia diuina multipliciter addicti. Qua oppido humiliatus, & per CONFESSIONIS medicinam consternatus, inter duo altaria sub specie geminæ dilectionis constituta, ac in honore eiusdem venerabilissimi patris, & præclari Martyris Christi KILIANI consecrata, iussus à spiritali patre, velut seruulus vilissimus in humili tripedica coram eo sedit, humilitate comitatus optima matre. Ibi audiuit multa quæ solent opera destruere stulta, nec non alia plura, quæ corda stolidorum accipere abnuunt ceruice prædura. Demum per conuersationem alter factus, & per admonitionem hominis Dei intime tactus, gratiam Dei sibi adesse sensit, quæ compunctionem largissimam illi contulit, qua exterior homo interiori homini * non solum subtilissime concordauit * sed etiam * utilissime. Cumque hac fragilitati humanæ in id temporis satisfaceret, foras egressus, ad suos dixit: Verè Spiritus sanctus locutus est per os viri istius. Hodie in sermone illius probaui, verum esse illud Salomonis: Verba sapientum quasi clauis in altum defixi.

*in m. s. alia
litera.*

Eccle. 12.

alia litera.

Mandatum quippe diuinum certissimè * suis obseruacionibus

ribus reddit liberum animum. Cumq; Cæsarem diligenter
 intuerentur eius familiares, admirati sunt super immutati-
 one vultus eius dicentes: Domine, quid tibi cōtigit, quod a-
 deo perfusus & lachrymis & sudore? Quibus ille respondit,
 Nolite mirari, quod sim vdu ex sudore, sed quia viuo præ-
 timore. Nunquam me contingat talem quæstionem in-
 cidere, nisi pro animæ meæ salute. In isto sancto seniore
 comperi manifestè, quantus honor debeat exhiberi seruis
 electis Dei. Post hæc iussit Episcopum R A T I S B O N E N-
 S E M ad se accersiri. Et stans ante altare sancti EMMERAM-
 M I, sub interminatione ad eum dixit: Cave ne vltra, me vi-
 uente, quicquam mali facias Abbati huius Cœnobij & fra-
 tribus, Deo sanctoq; Emmerammo hîc famulantibus. Sint
 tibi tua ad Episcopatum iure pertinentia; monachorum
 bona maneant illis vallata sub omnium bonorum tutela.
 Quacunq; ergò die præuaricatus fueris in his, quæ præsens
 haufisti auribus tuis, procul dubio scito, siue diuinitus siue
 humanitus, pro malo tanti piaculi tecû duriter ac acerbiter
 aditatum iri. Dein conuersus Imperator, ad Abbatem &
 fratres pietate solita valedicens illis, ait, Interius & exterius
 vos ita conseruare dignetur miserator & misericors Domi-
 nus, vt in orationibus vestris non solum possitis memores
 esse nostri, sed & totius populi Christiani. Quo dicto, psal-
 mis & canticis Domino cōmendatus pijsimus Augustus,
 ex more precedente sancta & CRUCIFERA IMPERIALI
 L A N C E A, exiuit de ciuitate ista, petiturus I T A L I A M,
 nec non aditurus potentissimam vrbem R O M A N A M,
 quam quidam vocitare solent mundi dominam vel rerum
 maximam.

A M M. Vnde hoc, vt hæc terrena ciuitas, rerû nomine-
 tur maxima? cû amplissima ciuitas Dei, q̄ ipse per viuos &
 electos

2. Petr. 2.

Eccli. 24.

Psalm. 147.

Ioon. 2.

Esa. 17.
Ierem. 51.
Genes. 12.

Psalm. 132.

Actor. 2.

electos lapides cœpit construere ab initio mundi, iure dicatur orbis domina vel rerum maxima. Pro rei etenim huius veritate, quo non dubitet homo in sua fragilitate ex secretario suo per Salomonem sapientia clamitans, & omnipotentiam suam propalans, dicit: In omni populo primatum tenui, superbiorum & sublimium colla propria virtute calcaui. Oportet ergo, ut mihi videtur, quo præsens dialogus euidenti ratione, simplicitati fraternæ satisfaciatur super hac quæstione. COLLECTITIVS. Putabam satisfactum esse omnibus, per illud famosissimum B. AVEVSTINI opus, quo abundantissimè disputat de ciuitate Dei, cui contraria est ciuitas diaboli, quam per superbiam erectam ipse Rex regum quotidie deijcit & minuit; & è contrario per humilitatis spiritum exaltat suam, à bonis inchoatam, & in bonis finiendam, secundum quod scriptum est: Ponet Dominus terminos eius pacem, Filijs quoq; hominum dans potestatem filios Dei fieri, qui non ex sanguinibus neq; ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt, Sed quia charitatem tuam id auide video expetere, ut in hoc opusculo per paruitatem meam aliquid inde disseratur, faciam & ego pro modulo meo, & si non ut volo, tamen sicut poterò. Igitur à constitutione mundi, ciuitas Dei controuersiam habuit, cum ciuitate diaboli, cuius pars non minima fuit Babylon, illa quæ dicebatur gentium inclyta, in quam olim confusum est labium vniuersæ terræ, ob superbiam scilicet, plusquam altitudine centum viginti cubitorum erectam. Hanc Christus in ciuitate sua, id est, in Hierusalem, cuius participatio eius in idipsum, die pentecostes euidentissimè strauit atq; suorum humilitatem potentissimè exaltans declarauit. Illa enim die Spiritus sanctus repentino sonitu super discipulos veniens, & in linguis igneis visibiliter illis apparès, collegio centum viginti fratrum in vno coenaculo sub amore benigni

Iesv congregatorū, cum copia cœlestis benedictionis contulit adunationem linguarū, quibus per vniuersum orbem prædicarent & testificarentur dominicum triumphum, quo diabolus victus, & catenis malitiæ suæ constrictus, per totum mundum gemit & vlulat apostatā ciuitatem, quondam per superbiam suam eleuatā, modo per humilitatem Christi discipulorum deiectam, imo totam gentem Christianam clypeo diuinæ munitiois disqueritur protectam. Hinc certissimè probabitur, quod ciuitas Dei semper crescit, & ciuitas Diaboli in æternum decrescit. Huius itaq; ciuitatis, quæ ad diabolum pertinet antiquis temporibus haud parua portio erat ROMA, per idololatriam à diabolo possessa. Quæ prius quàm Christum est confessā, & sub nomine eius martyria multa perpeffa (dictu mirabile, sed reuera probabile) per eum transmutata, qui de lapidibus pō-

Matth. 21.

Roman. 9.

1. Petr. 5.

*Quasi Roma
manasteria.*

siue monasteriorū. Equorum incredibili numero, vt audi-
ui à quodam sene, qui se dixit nutritum fuisse in eadem ci-
uitate, viginti possidentur à sanctimonialibus, quadragin-
ta à monachis, sexaginta à canonicis; exceptis his, quæ ex-
tra ciuitatem sunt, & alijs Ecclesijs siue capellis, quæ in
vrbe abundant. Age iam frater, qui stomacharis contra
eos, qui dicunt R O M A M rerum maximam. Attende, si
potes, quæ dignitas illi acciderit, ex die, qua PETRVS ex-
tra portam ciuitatis Romanæ, vidit sibi Christum occur-
rere, vbi & adorauit eam, dicens: Domine, quo vadis?
Et dixit Dominus, venio Romam iterum crucifigi. Lo-
cus ille quidem, vbi crucifixus est Christus in Petro, siue
Petrus pro Christo, nec non vbi PAVLVS decollatus est pro
capite summo, dignus est omnigena veneratione, sub il-
lius videlicet dilectione, qui ad salutem fidelium tanta san-
xit ineffabili sua miseratione. Quid mirum igitur, si illa
ciuitas rerum maxima dicatur, quam ipse rerum conditor
ita dignatus est visitare, vt membra sua præcipua ibi clarifi-
care vellet gloriosissimi a passione.

*Roma domina
mundi & re-
rum maxima.*

Ephes. 2.

Esai. 21.

Psal. 76.

Psal. 86.

Ecce nos, qui vnum Martyrem beatissimum scilicet
E M M E R A M M V M, Deo donante, patronum habemus,
pro memoria Sanctorum iocundamus & gaudemus; quan-
to magis illi, quos Deus, qui diues est in omnes, ditauit
corporibus tot Martyrum, & vt ita dicam, preciosissimis
& clarissimis pignoribus cælorum? Quid multa? Deo
gratias, quia cecidit Babylon in R O M A. In qua sub con-
fessione nominis Christi gente surgente nouella, super im-
mutatione sui oppido mirata, dicit cum Psalmista: Hæc
est mutatio dexteræ excelsi. Hanc siquidem vrbe[m] quasi
intuentes vndiq; collectæ plurimæ gentes, assumunt verba
sacræ Scripturæ & dicunt: Omnipotens Roma, gloriosa
dicta

dicta sunt de te, quia ciuitas Dei es facta. Per caput omnium bonorum, quod est Christus, qui regnat in æuū, sub Apostolorum prædicatione, ac Martyrum testificatione in te contracta sunt capita draconis, & est datus esca populis multis; iuxta quod Psalmographus Dominum laudans in consilio Sanctorum ait: Tu confregisti capita draconis, dedisti eum escam populis Æthiopum. *Psalm. 73.*

AMMONICIVS. Quia mihi sub persona concionatoris, quæstionem mouenti, luculenta ratione satisfacisti, nunc restat, vt secundum nomen tuum, ð COLLECTICI; quæ post hinc colligenda sint, diligenter subscribantur. Vtilitas enim legentium poscit exponi versiculum Psalmistæ quem proposuisti. Nam incredibile penè omnibus videtur, quod homines possint & debeant draconē comedere.

COLLECTITIVS. Mos est sacræ Scripturæ, vt per schemata, & per species varias ordinet sententias. Harum vna dicitur metaphora, id est, transformatio, per quam sermo diuinus dicit draconem edendum ab hominibus: sed hæc comestio nihil aliud intelligitur quàm consummatio & annullatio. Sicut enim cibus & esca dentibus molitur & teritur, & ita in nihilum redigitur; sic quoq; draco, id est diabolus, virtute Christi contritus, ab Ecclesijs eius potenter calcatur, siue annullatur, vt ipse Saluator ad discipulos suos in Euangelio suo ait: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpētes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici. *Lucæ 10.*

AMMONICIVS. Grates Deo, quia morigeratus es infirmitati meæ, siue necessitati fraternæ, etiam in huiusce quæstionis absolutione. Enimuerò iam tempus & ratio exigit, vt his in congruo loco dimissis, redeas ad historiam RAMVOLDI, venerandi Abbatis ac amantissimi patris.

COL. Post quinquenniū quoq; impialis exit^o de ciuitate

HIA TOSPOLITANA, cuius nos incolæ sumus, languore diurno B. Abbas Ramuoldus, viribus corporis cœpit destitui, spiritaliter gaudens interiorē hominē per hanc infirmitatē institui, secundum Apostolum videlicet dicentem: Quando infirmor, tunc fortior sum & potens. Hac quidem carnis infirmitate perductus est ad nouissimā præsentis vitæ lucem. Qua die venerabilis heros erigens se de lectulo, quem iam per continuos quatuordecim dies præ valetudine non poterat deserere, tunica sancti propositi amictus, & per spiritalē medicinam, aliquantisper de febre releuatus, orario accepto, & agmine fratrum collecto, resedit in medio, ac potēti sermone vsus est, in hunc modū: Deus pater magna dilectione atq; magno consilio, misit vnigenitum suum, ad saluificandum genus humanum. Vnde & per Prophetam, magni consilij angelus est prænominatus. Qui cum per diuinam potentiam, nos posset eripere de potestate diaboli, noluit ea per nudū vti ad redemptionem generis humani, ob iustitiam scilicet, sanctæ trinitati maximè propriam, sed ineffabili sua misericordia hominē, quem cum anima suscepit incarnatus de Virgine, obtulit patri, suspensus in cruce, Deo reconcilians mundum, per sacrosanctum sanguinē suum, hunc etiam in forma humilitatis opponens hosti antiquo, quē ille se iactabat superasse, nequissimo superbix homicidio. Christ⁹ etenim in ligno crucis, vsq; ad mortem factus est obediens voluntati Patris: cuius pretiosissima obedientia, medicata est primi hominis vulnifica inobedientia. Hanc virtutē, fratres, obedientiam, qua Christus patrauit humanæ redemptionis elegantem continentiam, summa deuotione diligite, sectamini, amate. Sanctam Trinitatem, quæ nos condidit ad imaginem & similitudinē suam, intellectu, memoria, & voluntate, diligentissima timoris & amoris veneratione

2. Cor. 12.

Esa. 9.

ratione laudate. *Æmulamini igitur mente deuota, secundum Apostolum maiora charismata, & illud Salomonicum corde tenus ruminare: Deum time, & mandata eius obserua: hoc est omnis homo. En ego ætate decrepitus, in fide quoque catholicus, & vt verum fatear, in virtute, quæ huic fidei suppeditare debet, per modicum, die vocationis instante, viam ingredior vniuersæ carnis, sperans me venturum ad gaudia patriæ cœlestis, per eum, qui est liberator mirabilis, in miserationibus suis multis. Vos autē in Christo viscera mea hunc patrem diligite, cuius paternitas in numero filiorum Dei cum corporibus collocare potest animas vestras. Et hoc vobis futurorum signum, quam prolatum per me indignū, quia in loco isto multa passuri estis aduersa post discessum meum, quibus in tantum exacerbabimini, vt etiā loco cedere compellami ni Verum tantæ tempestatis commotio, cito sedabitur diuino solatio. Vnde consilium do, vt vnusq; vestrū festinet huc reuerti in professionis locum, vbi **desiduo audiat vel exerceat harmoniam* spiritualium vocum. De cætero verò in hoc nunc conclusionem fraternæ admonitionis finem facio, quo ita calliditatem serpentis, quæ minor est inter virtutes habere studeatis. Ne auream humilitatem columbinæ simplicitatis, quæ maior est, per incautelam amittatis. Sed omnimodis hoc assumatis, quod Christus in *Euangelio suo discipulis præcepit dicens: Estote prudentes sicut serpentes & simplices sicut columbæ. Tum summa humilitate inter Abbatem & fratres, alterna facta CONFESSIO NE nec non è cœlis petita seu imprecata per necessaria peccatorum indulgentia, intimis quasi cœlum tangens suspirijs, venerabilis heros, primum summo Pastori commendat gregem sibi cōmissum, dein fratribus, iam præ lachrymis ac singultibus vix fari valentibus, valedicens ait, Abite fratres charissimi, & præparate vos ad celebrandum diuinum**

*Ecc. 12.*** alia litera**Matth. 10.*

alia litera.

officium, atq; summa festinantia concurrere ad complendum ex more ordinem sacrum; & hoc vltimum senis memoriale pro benedictione habetote: In nomine Domini, salus omnium nostri. Cumq; omnes communiter dicerent, Amen, atq; exirent caelesti, à sancto * Spiritu verè paraclyto quaesituri solamen, vir Dei per spiritum praesentens animam de corpore celeriter dissoluit; iussit se ab his, qui aderant in oratorium cellae suae proximum portari, & inter duo altaria deponi; conuersus quidem caput ad aram sancti patris BENEDICTI, pedes verò ad altare sancti KILIANI Martyris Christi. In cuius nomine utpote in omnium salutis omine, spem suam ponens firmissimè, praecipit ibi Missas celebrari, & dominicae Passionis memoriam intensissimè agi. Qua peracta cum ventum esset ad comunione, ipse vir Dei ut accepit corporis & sanguinis dominici Eucharistiam, mox ad aeternam patriam, ex ergastulo carnis emisit animam, ita in agone nouissimo manus extensas iuxta caput tenens, ut ante in oratione facere solebat. Tunc religiosi seniores, GOTTHARDVS scilicet Abbas monasterij ALTAHENSIS atq; ADALPERTVS pater Coenobij SEVVENSIS, cum fratribus caeteris accurrentes, Deoq; hymnos ac laudes deuota mente soluentes, spiritum pii patris cum orationibus commendare satagebant omnipotentis gratiae miserationibus. Quibus ritè officiosèq; finitis, hi, quorum corda praeteris visitare dignata est inspiratio diuina, vocem cum fide attollentes dixerunt: Domine ut speramus, iste tuus homo haud nequiquam in praesenti saeculo consummauit tot annos vitae suae concessos, quem hodie centenarium per vocationem tuam magis miramur quam dolemus de medio exemptum.

S. Ramuoldus
obit centena-
rius

Certè lex numerorum calculoriae artis monet periculum, quo per tricenarium numerum in sinistra manu proponat

ponat legitimæ licitum iugalitatis osculum. Dein suggerit, ut eadem in læua per sexagenarium assumat claram viduitatis pressuram. Tertio exigit quatenus centenarij conclusionem siue perfectionem quærens, transeat in dexteram, & ibi pingat coronam, quæ significat inæstimabilem virginitatis gloriam, ac lauream regni cœlestis æternam. Huius quoq; numeri nequaquam dignus est sublimitate, qui confoditur Salomonica inuectionis diligenter examinanda subtilitate, quæ stultum sic denotat, dicens: Maledictus puer centum annorum. Quod omnimodis cauens *Esai. 65.* hic tuus dilectus. Cuius corpusculum iam defunctum circumstantes funeris obsequijs procuramus, omnibus diebus vitæ suæ in illorum numero gestiebat inueniri, quos consignat ille * *in signis* tui versus Psalmographi: Cum sancto sanctus eris, & cum electo electus eris. Vnde sicuti credunt tui fideles, à te, qui diues es in omnes, pro centenaria perfectione, iam donatus est apud te cœlesti benedictione. Libet ergo nosmet seruulos tuos oppetitione recenti huius nostri senioris dilecti luctuose consternatos, in tui sancti nominis confessione pariter & consolatione, ob infirmitatem videlicet humanæ fragilitatis releuandam aliquantulum requiescere, & nihilominus in feruore laudis almæ Trinitatis hominem exteriorem cum interiore huiusmodi verbis exercitamento placet concalescere, Gloria tibi Trinitas, æqualis vna Deitas, & ante omnia sæcula, & nunc & in perpetuum.

AMM. Amen. Ecce constat manifestè virum Dei exemplo maiorum vitam virtutibus refertam in hoc sæculo duxisse, quæ tam veneranter contigit inter mortales * *coicū* exuisse. Hinc etiã conijciendū æstimo, quia is, q̄ gloriosam sæculi hic viuendo in quantū potuit declinare curauit, moriendo seu hominem exuendo, illud semper manentis gloria

*alia literal
Psalm. 17.*

*Χοῖκός.
1. Cor. 15.*

v. Cor. 2.

Psalm. 30.

gloriæ introiuit gaudium ineffabile, quod secundum Apostolum: Nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Dominus his, qui diligunt illum. Cui maximæ consolationis euidenti testimonio, concordat David fidelis dicens Domino: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Et post pauca: Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum. Vnde & tu, ô Collecti, protectus à contradictione linguarum in tabernaculo Domini, perge viam regiam, vt cœpisti, per scripturus clarissimam vitam hominis Dei. COLLECTIVS. Placet fateor, ô Ammonici, quia me post mortem hominis Dei vitam illius præscribere adhortaris. Hoc enim firmiter tenelex, pariter & spes fidei Christianæ, quod sancti scilicet electi, cum carnaliter mortui fuerint mundo, verè ac spiritualiter incipiant viuere Deo. Vnde & ad eorum mortua ossa crebrescunt miracula, nec non innumera mortalibus per ipsorum pias intercessionem præstantur beneficia. Horum quoque commoda, quàm luculenter ad tumbam istius Confessoris, de quo nobis est sermo, è cœlis ministrata sint, post pauca breuiter edicam, quo minus protelem charitatem fraternam, ad hæc & ad alia percipienda non modicè auidam. Enimvero fama euolitante virum Dei appetisse, ex industria credentium apud Deum illum vixisse, in id rata ministratio rerum processit, vt sub festinatione, ad exequias tanti patris, concurreretur à multis, cum summa deuotione cordis. Inter quos erat HENRICVS hypatos tunc forte principatum tenens super populos Noricos* & Karinthios, post paucos vero annos rex futurus non solum Germaniæ siue Galliæ, sed etiam Imperator rotius Italiæ, atq; Augustus Cæsar ciuitatis Romanæ. Is assumpto secum Gebehardo Episcopo, qui antea sancto viro ex parte contrarius fuit, sed

tum

Henricus Dux
Boiorum.
* alia liera.

eum teste lachrymarum fonte, immutatus mente aduenit, seruo Dei in sepultura humiliter obsequendo se seruum præbuit summo humili Dominorum Domino. Nam in vnum congregatis, & ad funus pij Abbatis officiosè concinentibus penè omnibus, Ratisbonæ Deo seruientibus, ipse princeps proprijs humeris non erubuit feretrum portare, nec non accuratius sepulturam parare. Demum introiuit fossam sepulchri, & ipse clausit arcam, quæ iam suscepit corpus viri Dei, ac sibi clauiculam eiusdem arcæ pro pignore charissimo elegit, & nihilominus postea in fascibus constitutus regni, eandem semper secum velut insigne triumphî reseruauit siue retinuit. AMM. Haud absq; admiratione sciscitari potero, vtrû hæc ex præcepto & volûtate viri Dei facta sint, an casu ita contrigerunt. Nam raro factum audiui, vt quis sepulturæ traditus in arca clauderetur seris munita. COLLECTIVS. Non est mirum, si homo simplex, super huiuscemodi reculis miretur; cum Dauid Rex & Propheta cui sapientiæ occulta sunt diuinitus manifestata, super virtute sacramentorum cœlestium miraretur dicens: Mirabilis Deus in Sanctis suis, Deus Israel, ipse dabit virtutem, Cuius perualidæ summo donante particeps factus beatus pater Ramuoldus in firmitudine fidei catholicæ, sciens petram Christum, mundum saluasse per lignum, sarcofago lapideo iussit * arcellare vel sepulchrale scrinium immitti li-
 * *alia littera in m. f.*
 gneum ob memoriam quippe passionis dominicæ corio rubicundo vestitum; quod post defuncti condendum susciperet corpusculum, ea videlicet spe, vt quem ipse, dum
 * *in presenti vixerat, de eodem scrinio in pauperû grege quotidie solebat pascere atq; vestire, non dedignaretur se in*
 * *alia littera in m. f.*
 numero electorum omnipotenti sua misericordia resuscitare, & in sinu æternæ beatitudinis collocare. His ergo pauculis verbis, ô Ammonici, si minimè satisfactum esse
 Q arbi-

Tab. 5.

Henricus Dux
Perchtolfus
Marchio. ⁶
* alta littera in
m. f.
alia littera.

arbitraris, tuæ admirationi simul & sciscitationi, recurre
quæso ad id, quod scriptura dicit: Nihil in terris fit sine cau-
sa. Quod in Sanctorum gestis, potissimum debet notari,
& verissimè potest probari. Nam quod beatissimus Abbas
RAMVOLDVS ad tempus compulsus est RATISBONEN-
SĒ Cœnobium deferere, ac TREVERENSE repetere, cau-
sa extitit civile bellum, quod erat inter HENRICVM DU-
CEM & PERCHTOLFVM marchicomitem, atq; inter cæ-
teros optimates Principis OTTONIS ⁶ cum ciuitatem Ratis-
bonensem obsidentis. Quo sedato & quasi inuente beato Em-
meramino, per loci sui prouisorum repeditum iri, senior vene-
randus à TREVERICA ciuitate HIATOSPOLIM est
reuerfus; inde secum transferens multas Sanctorum RE-
LIQUIAS. Harum quoq; salutaris allatio extitit causa cry-
ptæ apud sanctum Emmerammum ædificatæ. Cuius ædi-
ficatio per virum Dei satis artificiosè ordinata, trifariam
nec non quadrifariam speciem intuentibus exhibet. Et
quia huius operis auctor sanctam dilexerit Trinitatem,
atque quatuor Euangeliorum firmiter tenuerit fidē, quasi
quodam testimonio credibile perhibet. Columnæ ve-
rò, quæ eandem crypticam Ecclesiam sustentant, dualitate
sua geminam dilectionem, Dei scilicet & proximi, pul-
cherrimè compingunt. Quinq; autem altaria, in quibus
totidem pyxides collocatæ cum reliquijs, quas prænomi-
natus heros, de LOTHARINGIA transtulit, quinq; librorum
Moyfi, principalem obseruantiam, in memoria monent
teneri, & in quinq; sensibus corporis hortantur quinarium
prudentiam semper haberi. Sextum quidem altare, quod
dicitur ad pedes, senarij perfectione denunciat omnia
concludi. In hac ergò tam typifera Basilica, à beato
VVOLENGO in honore sanctæ & indiuiduæ Trinitatis
& omnium sanctorum dedicata, Venerabilissimus pater RA-
MVOL-

MVOL-

MVOLVDVS, in sepulchro, quod sibi ante quindecim annos,
 iam parauerat, in australi latere eiusdem cryptæ, secus alta-
 re B. GREGORII Papæ est depositus, atq; magnificè sepul-
 tus, astante pariter & psallente clericorum ordine, & nihil-
 ominus concinente monachorum grege, nec non virgi-
 num siue sanctimonialium trina concione, animam tanti
 patris summo patri commendante. Post hæc, ô Ammoni-
 ci, ad temperandum miraculum claustræ vel clauiculæ
 tanto à principe ob humilitatem arreptæ, seu ob religio-
 nem abreptæ, satisfactionalem vnum sacræ Scripturæ ver-
 ficulum, charitati tuæ, meapte placet subnectere. Sic enim
 dicit Dominus, ad quendam electum suum: In illo die sus-
 cipiam te seruum meum: & ponam te sicut signaculum in
 conspectu meo, quoniam elegi te. AMMONICIV s. Pigmen-
 ta cum teruntur in meliorem vsum conuertuntur, ita & tu
 cum per quæstionem prouocatus fueris, in dictando & in
 scribendo, tibi & proximo vtilior eris. Ecce dum paruam
 conatus es absoluere quæstiunculam, non solum grandem
 promouisti sententiam, sed etiam agilitate diuinitus con-
 cessa, adeo eam fecisti festiuam, vt lapides quodammodo
 cogeres esse loquaces. Proinde quod hunc restat, erit stre-
 nuè agendum, pedibusq; charitatis *hoc iter* tuapte inceden-
 dum, id est, vt miraculum, quod perduxisti ad propheticum
 signaculum, sequantur miracula & signa, quibus *post mor-*
sem probetur hominis Dei vita. COLL. Paratus sum, Do-
 mino concedente, secundum petitionē tuam facere, quan-
 doquidem & ipsum me scio tibi antea spopondisse.

Quidam homo venit ad sanctum Emmeramum peti-
 turus suffragia Sanctorum. Is quia erat dæmone possessus,
 coram oībus nimium est fatigatus. Tunc fratres qualē pa-
 trem nouiter sepelissent recordātes, fecerunt hominē duci
 imo trahi in cryptā viri Dei corpore doratā, vbi diu volutat⁹

Q. 3.

Q. 2.

alia. litera.

et à possessore plusquam male discerpis cœpit stridere & cum fremitu clamare, nec non cum conuicijs, maledicendo perstrere dicens: Væ tibi RANTOLT, quia domino meo multa mala fecisti, & per te sui iuris multum perdidit. Ob hoc etiam die noctuq; laborasti, vt illi iniuriam faceres, & Deo tuo quoscunq; posses colligeres. Ach super hæc omnia modo me incendis, & magnâ vim ingeris. Cumq; sub huiuscemodi angoribus dæmon caput miseri hominis pavimento tam valide imprimeret, vt eum penè mortem obire compelleret, accurrentes qui aderant, leuauerunt eum, & traxerunt ad tumbam confessoris Christi. Ibi quoq; vt illum viribus diaboli periculosè renitentem vix compulerunt caput inclinare, ac super sepulchrum ponere, gratia Dei liberatus est. Quo signo lætificati, qui per compassionem prius erant mœstificati, gratias redemptori retulerunt magnificas, non tantû per hoc, quia homo à potestate diaboli est ereptus, quantum pro eo, quod per præsens magis reuelatum est, cuius meriti sit pater, qui inibi nuper sepultus fuerit.

More solito peregrinis & ciuibus ad festiuitatem sancti Emmerammi vndiq; confluentibus inter cæteros, qui accurrerant, muliercula quædam, oculorum priuata lumine, aduenit, quæ tempore nocturno felicem cryptam intrauit, & ad sepulchrum Confessoris Christi RAMVOLDI adorauit, ac preces cum lachrymis fudit. Tunc omnipotens Dominus volens famulum suum clarificare inter mortales per ineffabile numen, illi, quæ cæca fuerat, reddidit lumen. Mulier autem surgens vocauit maritum suum in aurem illi dicens, Domine, Deo gratias, quia visum recepi. Quo non credente, & illa è contrario certa signa monstrante, inquit, Silentio factum opprimere debes, quia clanculum tibi & mihi agendum, vt ante lucem egrediamur de ciuitate,
Cleri-

Clericus enim sum, & ideo erubescō in tanta multitudine tecum consistere. Cumq; tenebrarū consilio consentiens: fœmina recēter illuminata, cum clerico sine cautela repedaret ad propriā, ex templo per incommodum, sibi valde aliena est cœcitate percussa. AMM. Hęc res in memoriam perducit, quod decem leprosis à Domino mundatis, nec non decimo ad gratificandum reuerso, ipse in Euangelio dicit: Nonne decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? Non est inuentus, qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena? Cui mox Euangelista subiungit: Et is erat Samaritanus. Inde liquido patet, quoniam qui animam suam custodit, ac iniquitatem odit Samaritanici vocabuli, non erit expers & officij. Ergò tu, ò Collectici, quia post tristitiam induxisti lætitiā, & huic denuo subiunxisti inœstitiā, competens est, quo si Dominus tam graui infortunio aliquod remediū in id temporis contulerit, charitas tua iure dialogi, otius explanet. COLL. Redemptoris nostri gratia, remediorum nescit carere copia. In cuius plenitudine confisa, mulier prædicta, sub spe luminis percipiendi iterum Ratisbonam deuenit: & accedens ad locū sepulchri, vbi antea magna sensit beneficia, per CONFESIONEM primum se coram sacerdotibus expiauit, & quid illi acciderit, manifestè retulit, dein solotenus prostrata, & nihilominus mente humiliata, nec non precibus Deo dilecti Confessoris celeriter adiuta, per fontem omnium bonorum recipere meruit, malè perditum lumen oculorum. Tunc gratias ingentes Deo retulerunt, tam ipsa quàm & cæteri, qui hęc audierant, & viderant, sicq; proprios lares vnusquisq; cum gaudio reuisit, portans secum triplex miraculum, quo sancta Trinitas dignata est declarare pium Abbatem Ramuoldum, suum fuisse fidelissimum famulum, vtpote, qui se verum dilexerit Dominum.

Q 3

Alio

Alio quoq; tempore fama miraculorum citata venerunt duæ faminæ ad sanctum Emmerammum ambæ diabolica vexatione permiseræ, quarum emundationem seu liberationem diuina pietate à Sanctorû charitate, venerando patri Ramuoldo cõcessam fuisse, in hoc claruit euidentissimè, quod eadem mulierculæ, prius ad memorias aliorum Sanctorum adductæ nec redemptæ, post verò non vno eademq; sed diuerso tempore famolam cryptam ingressæ, & ad sepulchrû beati viri exorcizatae per vnum eundemq; dominum à pessimo inuasore sunt misericorditer liberatae. Huius rei testimonium perhibere solent fratres congregationis nostræ fideles, qui tunc forte aderant, & quod est mirabile dictu, viderant spiritum immundum de vna fãmينا exisse per nebulosam fœditatem, de alia verò per scarabæi tetræ deformatem. Quid plura? nostræ quippe *ore dicendum, imo corde firmissimè tenendum, Deo gratias. Quia his & talibus indicijs, per clara electorum merita, à suis benedicitur Dominus, & vt dignum est à non suis confunditur ac repellitur diabolus, attestante Scriptura, & dicente: Nouit Dominus, qui sunt illius.

Tempore quodam cum à christicolis hominibus, non solum de ipsa Ratisbonensium ciuitate, sed ex eiusdem suburbanis locis concurreretur ad Ecclesiam sancti Emmerammi Martyris; in cæteris, qui conuenerant, mulier quædam accessit, cum pignore miraculi recentis. Adhæsit enim illius manui fusus, filorum tortione confertus. Quem cū nullatenus è vola diuelleret, nec vllò modo tam grande malum à se quiret repellere, anxia demum venit ad sepulchrum venerabilissimi patris Ramuoldi. Vbi cum adoraret atque cum lachrymis preces funderet, sub spe salutis manum tremulam, vt primum posuit super beati viri tumbam, mox per potentiam dominicæ manus, homo suam

inde

alia litera.

alia litera
in m. f.

2. Tim. 2.

inde leuauit sanus. Tunc qui fortuitu huic facto intererant, nec nõ æditui, qui accurrerant, gratias agentes Deo & beato viro, suspenderunt eundem fufum posteris ad magnale ostendendum in coronula, quæ super idem sepulchrũ pendebat, argentea. Hoc signum ipsi nos vidimus, & manibus nostris palpauimus, & scimus, quia verum est nostrum hac in parte testimonium; ac non ignoramus, quia per hoc recens miraculum, sicut & per cætera sanationum beneficia, cunctipotens Dominus mirificate voluit Sanctum suum, AMMO. Placet, fateor charitatis tuæ tela quam cum sententiarum stamine & nihilominus signorum subtemine, de Sanctorum vita non solum vere, sed etiam lepide cõtexuisti. Huic iam cõuenit quo per licia grãmatica innectas res varias. Vndiq; rationabiliter collectas, ad vtilitatem scilicet legentium aptas. Sic enim agilitas ingenij & exercitium studij, immo summa varietatis huiusce texturæ, vt mihi videtur releuare siue minuere valet multiplices causas tuæ curæ. Adhæc quoq; fraternitatem tuam admoneo, vt in augendo præsens opusculum, edisseras ordinẽ Abbatum illud videlicet enucleans, qui & quot patres præfuerint huic *sanctissimi patroni nostri* Cœnobio, in quo summo famulamen debetur Domino.

COLLECTITIVS. Primũ te scire volo, õ Ammonici, quia sanitatis beneficia, quæ paulo ante prænotauì, ad sepulchrũ beati Ramuoldi Christi Confessoris expertus sum in assumptione propriæ infirmitatis. Nam cum puer essem & in loco requietionis beati viri per plures sanitati redditos audissem, febre nimium affectus, & ob huius releuationem in pauimento proiectus. Persuasus consilio cuiusdam sacerdotis, qui eiusdem pij patris, dum vixerat, extitit familiaris, tentauì me ibidem somno dare.

Cumq; aliquantisper soporatus fuissẽ, per somnum *vidi*

vidi patrem Reuerendū, habitu monastico indutum, quasi sedere à dextris altaris beati Emmerammi Martyris. Cuius venerandam canitiem intuitus, mirabar super pulchritudine vultus eius, nec non super candore cæterorum membrorum illius. Qua visione valde lætificatus, qui antea fui fatigatus, surrexi sanus, Deo gratias referens, quia sensi leuamen salutiferæ manus. AMMONICIVS. Merito pueritia tua, ô Collectici diuinitus consolata, in memoria beneficiū tenacius referuauit repositum, ob id quoq; vt iuuenis haberes, vnde tanto patri grates rependeres, eius atqui gesta nunc deuote scriptitando, qui te nunc adiuuat, & adhuc sedulo adiuuat orando. De cætero rerum exigit ordo, qua patrum postulatam successionem, post hinc describere velis per ratam, vt oportet verborum successionem.

COLLECTITIVS. Per charitatem paratus sum proximi voluntatem seu dilectionē sequi, quæ omni homini Christiano, si recto tramite incedit, æternam felicitatem paritura erit. Quod Apostolus confirmat dicens: Dilectio proximi malum nō operatur, plenitudo ergō legis est dilectio. Igitur post Reuerendum patrem RAMVOLDVM, magnæ scilicet memorię virum, regimen huius monasterij suscepit Abbas VVOLFRAMMVS, & ipse in mansuetudine cæterisq; virtutibus Dei seruus. Hic habuit successorem ex collegio fratrum Abbatem electum nomine RIBBOLDVM. Huic successit dominus HARTVVICVS magnæ virtutis amicus, qui sponte deserens præsulatum Cœnobij, reliquit Abbatiam domino BURCHARDO regendam. Quo defuncto diuina, vt speramus, prouidentia necessitatibus nostris destinavit, virum venerabilem pariter & amabilem dominum videlicet VDALRICVM, prius in canonica vita plurigena probitate decoratum, nunc autē regulariter & monasticæ huic congregationi prælatum. Beatus ergō RAMVOLDVS, qui

1. Cor. 13.
Roman. 13.

Abbat. S.
Emmerammi.
VVolframus.

Ribboldus.
Hartvvicus.

Burhardus.

Vdalricus.

Ramuoldi no-
ratio nominis.

qui desiderium suum, quod habuit in Dominum optimè prodidit vocabulo * arietis volentis, id est, Christū desiderantis; primus prouisor huius loci secundum regulam existens. Hunc qui modo nobiscum regimen cœnobij ministrat à se numero sextum, merito demonstrat secundum. Sub quo nobis optamus, vt liceat senarium Sacramentum diu celebrare, nec non diuina confessione, cœtera studia pietatis opere & verbo exercere. AMMONICIUS. Dictatum tuum, quem fecisti paulatim scribendo vsq; huc reperere, post hinc necesse est, vt facias currere: ea videlicet ratione, quo aliquid tempestiuè colligas vel conscribas, quod in festiuitate S. Emmerammi, quæ iam faciem præparans quodammodo suis aridet, nouum offeras, vt pote tuo speciali patrono, immo communi omnium quarentium Dominum fautori.

COLL. Noui me ad id valde indignum, vt mihi peccatori vendicem tanti patroni specialitatem. Proinde humiliatus opto, vt paruitati meæ saltem concedatur per preces illius, quatenus cum cœteris fidelibus, amplecti valeam communionem beatam. Sub huius ergò rei affectione aggrediar, quæ sequuntur eudere. Per annualè atqui cursum, redeunte eiusdem patroni nostri sæpè nominati sæpiusq; nominandi natalitio die, ob solita beneficia, conuenerat illuc turba non modica. Cumq; ibi per diuina officia Deo & Sanctis oblata essent laudum sacrificia, ac non absq; signis & miraculis ritè peracta forent solennia, vnusquisq; cum gaudio remeauit ad propria. Tum contigit quendam pauperem, qui cum alijs ad tanta gaudia ire decreuit, nec peruenire potuit, vix tandem in die septima ad cupitum locum à suis perduci posse; Erat enim paralyticus, & vt ita dicam, plus quam claudus, ob hoc itaq; in carruca eum, quamuis laboriosè aduectabant, vt pote de loco longinquo. Is in prima
R hora

* al. arietem.

alia liseræ

hora octava diei, nutibus & signis quibus potuit, se ab amicis suis in Ecclesiam S. Emmerammi deduci rogavit. Qui cum suorum manibus & brachijs sustentatus in occidentali parte confisteret felicis Basilicæ, secus columnam scilicet quæ consecratam in petra solet habere aquam, conuersus ad orientem, paululum inclinato capite sine verbis orauit, quia loqui non potuit. Ecce vidit è regione beatissimi martyris aram quasi igneam & magno lumine circumdatam, & de ea ueluti solis radios mitti conspexit in faciem suam. Tunc ob insolitam uisionem perterritus atque tremefactus, nimioque sudore humefactus, demum conualescens, cœpit fari sic dicens: Deo gratias: quàm magnam rem video? Vere dominus est in loco isto, qui per preces sui dilecti testis, optima hic confert medicamina siue solamina ægrotis & mœstis. His uisis & auditis, de tota Ecclesia concurritur, & à populo *miraculum idem spectante, ac simul admirante*, Kyrieelison cantatur. Cuius clamor cum vix auribus posset sufferri, Primamque nos interim cantantes oppido deterreret. Idem homo cateruatim ab his qui tunc forte ob nouitatem rei confluxerant stipatus, chorum est introductus. Cumque ab eo ante altare S. Emmerammi aliquandiu oratum esset, indeque completa oratione, cœtui fratrum *accedensium* assurrexisset, iussus est à Priore, in gradibus sedere causamque suam coràm recitare. Qui mox obediens, & quid passus sit in infantia, breuiter expediens, indicauit se ab octo annis vsque in illum diem paralyti esse solutum, officioque manuum destitutum, nec non pedum se questus est, penitus caruisse incessu. Tunc petito pariter & præstito baculo, quia propter nutantem gressum opus erat alieno sustentaculo, crucifixi ob amorem & spem redemptoris, pro quo effusus est martyrum sanguis, accepit

alia litera.

alia litera.

CRV-

CRUCEM, perquam credimus & scimus, humano generi datam fidei lucem, sicque præuius multitudinis dux perrexit ad sanctum PETRUM, se cum nouella sanitate præsentans Episcopali sedi, vt & plures contingeret interesse gaudio communi, & ipse implere videretur, quod dominus in Euangelio dicit: Ite ostendite vos sacerdotibus. Ibi à MATRICVLARIBVS consilio accepto, ne cum nouem Luc. 17. ingratus existeret, sed regressus illuc, vbi salutis dona suscepit, cū decimo id est samaritano magnas gratias ageret, tota pene ciuitate comitatus ad S. Emmerammum est reuersus. Illa nimirum die per plateas, imo per omnia Ratisponensium vrbs loca, Kyricelison sonabat. Christeelison resultabat. Deo gratias, grata vicissitudine, interdum ab his, interdum ab illis dicebatur, atque in hunc modum iter fidei ab omnibus terrebatur. In Ecclesia vero tanta exultatio fuit Deum laudantium & octo annos cum totidem beatitudinibus octauæ dici comparantium, vt per CONFSSIONIS & compunctionis valde necessarium * *fidelibus* bonum, ea die diabolus *multipliciter confusus* ingemiscere sibi male factum, nec non ob martyris *interuentum* queri grande cogereetur detrimentum. Quid plura? Pro beneficijs solennis visitationis, à clero, monachorumue choro, & nihilominus ab sexus vtriusq; populo, trifarijs votis, almæ Trinitati persolutis, tandem cum benedictione licentia data est cunctis abeundi, nec non cū tripudio triplicis miraculi domū redeundi. AMMO Hoc trifidum quod in vno homine declaratum scripsisti miraculum, in nomine sanctæ Trinitatis, tuapte quasi quædam saluatio est imminens festiuitatis: nam ipsa solennitas beatissimi patroni nostri Emmerammi martyris videlicet Christi trifaria est. Præcedit enim eam beati MATTHÆI Apostoli & Euangelistę passionarius dies natalis & eum *clarissima virginis memoria* alia litera. Teclæ subsecutura est percelebris dedicatio huius ecclesiæ

alia littera.

purpureis ossibus eiusdem testis feliciter dotata, illa mediastina festiuitate nostratibus quoque præcipua, mediocritatem suam *inter præcedentem & subsequentem*, quasi quandam regalitatem potenter tenente. Vnde non est mirum quod tu opusculum tuum, quocumque per varietatem sententiarum vagatum fuerit, ad laudem sanctæ Trinitatis reflectere conaris. Nunc ergo, quia vno eodemque trino signo miraculum propofuisti de S. Emmerammo, consequens est, ut aliquid assumes, quod numeralitate fecundatū exigat quiddam tertium, quo more tuo perducas conclusionem ad sanctæ Trinitatis honorem.

alia littera.

COLLECTITIVS. Quandoquidem homo habet Trinitatem in semetipso, necesse est, ut creatura subdita sit creatori, cuius nihil præponendum est amori. Cuius taxationem cum omnes homines simul in vnum vota conferentes amator præcipuo haud sufficiant rependere, quanto minus ego misellus, qui huc usque nil dignum egerim ordine meo. Quamobrem intime cordetenusue mecum perpendens, quantum periculi gignat & ferat negligentia eius, quæ in me est Trinitatis, id est intellectus, memoria, ac voluntatis, vix tandem gratia *malorum* remedij pigritiæ meæ imperaui, ut quod olim puerulis curiositas de vtilibus rebus collegerat, nunc iuuenilis verbositas simpliciter promat. Sicque qui operibus nequeo, saltem & dictis videar deferuire honori omnipotentis ac Vnicæ Trinitatis. Hac quoque intentione quod scripturus sum assumam, secundum admonitionem tuam.

Cum inter cætera flagella, quibus gratia Dei omnipotentis dignata est visitare homines huius nostræ nationis prouinciæ, quodam tempore multum laborarent oculorum dolore, ab omnibus demum plaga tandem cessante, adeo me subito inuasit, ut sinistrum oculum mediocriter dolens

dolens, per nimium tumorem dextri officio penitus care-
 rem. Peltis enim grauiſſima eum ita occupauit, quo quaſi
 pugnus illi videretur eſſe oppoſitus. Cuius rei gratia cum
 nocte ad Eccleſiam venire, & iuxta confeſſionem beati
 Emmerammi ſecretius orarem, breuiata oratione surrexi;
 & quia captus dolore oppido fui grauatus, ſedebam inibi
 in angulo mœſtus. Tunc cœpi intra me ſuper hoc, quod
 mihi accidit cogitationes varias voluere, vnde & *humiliato*
corde compellebar dicere, Domine ſi vis potes me ſaluare *alia litera.*
 & per preces patroni mei, tui ſcilicet dilecti Martyris: & *Matth. 2.*
 hoc malū grande, facile quis propellere. Sed noui me mi-
 nus idoneum, in quo oſtendas miſerabile opus miſeratio-
 num tuarum. Tu ſummi patris ſapientia noſtri, quia iam
 per plures annos inſidet animo meo, quandoq; mirabilia
 tua ſcribere, ac omnipotentiam tuam in his laudare, & ni-
 hilominus electorum tuorum dicta & facta, per literas me-
 moriæ poſteris tradere. Si benignitati tuæ in hac re placet,
 quod volui, & adhuc volo, gratias ago: ſi me mauiſ cæci-
 tate caſtigare, ſum paratus, vtpote tibi debitor per omnia,
 quod iudicium tuum ingerit patienter ſuſtinere. His in
 occulto ſic cogitatis atque dictis, facturus quod humilitati
 meæ fides Chriſti per intimam inſpirationem agendum
 inſinuauit, ſummitatem pollicis, parum per humectauit ſali-
 ua, nec non vbi ampliorem ſenſi dolorem, ter ſignum ſalu-
 tis impreſſi; interim corde ruminans ac nihilominus ore
 pronuncians illud Euangelicum: Lutum fecit ex ſputo Do- *Ioann. 9.*
 minus, & liniuit oculos meos: & abij & laui, & vidi, & credi-
 di Deo. Eodem momento in me tam ſubitanea facta eſt
 mutatio dextræ excelsi. Quo ſub incredibile celeritate fu-
 gatis doloribus de capite, imo de toto corpore ablata per-
 noxia peſte, ipſe mecum ſuper hoc facto diligentiffime tra-
 ctans, ſatis mirari minimè poſſem, quis fuerim, quis eſſem.

R 3

Tum

Tum quasi quadam curiositate mihi metipsum super repentino miraculo cupiens satisfacere, vtraque manu palpauit locum periculi; in quo nec saltem vestigium doloris siue tumoris reperisse me gauisus sum. Proinde surgens, properabam illuc ubi antea orabam, ibique gratias egi Deo & sancto Emmerammo. Cum accedens ad candelam legere tentarem in libro pro vetustate penè obsoleto, probavi me puriorem visum recepisse, quam prius habuerim.

Nunc quidem ne huic tantæ solennitati, quæ lætitiæ nectar examullim propinat fraternæ utilitati, nostræ prope quid videatur deesse, subsequenti relatione miraculi plenum sic instruendum conuiuium est, ut expletiva conclusio tertiatione fideliter ministret sua, quod sancta Trinitas operata est in illa. Fuit quidam clericus nobili prosapia ortus, qui tempore quodam necessitate poscente, imo charitate iubente, hospitalitatis gratia receptus est in mansionem *quandam*, cœnobio S. Emmerammi contiguam. Vbi cum cœpisset infirmari post paucos dies nimietate valetudinis ad id est perductus, quo penitus desperaretur vita illius. Tum noctis medio quasi de graui euigilans somno dixit: O vtinam aliquis mihi deferat aquam ad refocillandam animam meam de fonte S. Emmerammi, qui est in claustro fratrum Deo, sibi que seruentum. Quod vnus astantium, sibi que *in id temporis* famulantium celeriter perficere volens, cucurrit ad Ecclesiam, & ut in talibus rebus fieri solet improbitè pulsauit ianuam. Qui mox à custodibus intromissus, & quia familiaris erat, ad fontem emissus, absque dilatione hausit aquam; ad eum à quo missus est certissimè reportans illam. Cumque de ea parum gustasset ægrotus, mox per meliorationem sibi redditus totus, inquit, In nomine Domini, optimum vinum bibi pro aqua, quam attulisti. Beatus Emmerammus
bonus

alia litera

bonus medicus, ab optimo medico accepit quod mihi modo præstitit. Ad hæc respondit qui aquam attulit. Nescio si aqua conuertum sit in vinum. Hoc solum certissime noui, quod per antliam laticem de puteo exantlauri. Cuius verba viri & mulieres qui aderat prosecuti sunt, dicentes, Late notum est vim huiuscemodi febris qua tu laboras, non solum absumere vires corporis, sed etiã ne bene sapias immutare gustum palati & gutturis. Quibus ille porigens poculum de quo bibebat, dixit, Bibite & vos atq; probate, vtrũ fetellerim, an verum sit quod dixerim. Illi ergo vt biberunt, ac vini saporem veraciter senserunt, vocem cum fide leuantes dixerunt, Deo gratias: quia tam bonum vinum tamque nobile omni vita nostra transacta minime contigit nos bibisse. Hoc atqui grande miraculum non ab homine fictum, sed ob martyris meritũ à summa veritate factum, testis est ENGILMARS antistes, adhuc in hac vita manens. Hic quoque dum Ratisbonæ constitutus, apud S. Emmerammum scripta meæ paruitatis videret, & legeret, atque probaret, die quadam stans iuxta puteum seu fontem, per quem recordabatur sibi sanam *olim* redditam fuisse fontem, vocauit me, & occasionem sumens ex eodem fonte, dixit quod scripsi: affirmans sub testificatione Christi, verum hoc esse; ac non in alio sed in semetipso idem magnale tam veraci quam efficaci experimento didicisse. AMMO. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia vitis vera quæ Christus est ad declaranda merita palmitum suorum, id est Apostolorum & martyrum seu cæterorum electorum, quotidie his & talibus miraculis quasi nouas nuptias facit. Ecce memoria beatissimi martyris Emmerammi iuste vinum pro aqua cum sanitate propinavit. ab hoc proculdubio, vitali cõprobaretur facto, eũ quondam in Dominica optime sudasse vinea, multumque fruct.

1. Tim. 1.
Ioann. 15.

fructum tulisse in ea. O quanta læticia, volante fama, ex huiusmodi rebus transfunditur in filios Ecclesiæ, cum hæc longè latèq; audierunt *solemniter celebrata* de matre. Cuius rei gratia tu adaucturus opusculum tuum, quæcunq; animo rationabiliter occurrerint, summa diligentia in horreum dominicum comporta. Sic enim ea, quæ in quadrisido climate mundi, à sancta Trinitate sunt facta, utcunq; locum habebunt *etiam* in descriptione tua.

COLLECTIVVS. Quia strictim notasti quatuor plagas mundi, quibus per quater terna, siue ter quaterna distinguitur insignia, ob dulcissimam patroni nostri memoriam, placet anterioribus tribus miraculis, hic subnectere vnum, quod idem sit & quartum, ea scilicet ratione, ut vnitas ita cohæreat Trinitati, quatenus probabilis quaternitas laterum æqualitate solidata, fidem quatuor Euangeliorum cōseruet per omnia. Erat quidem homo pauperculus, qui cum alio æque indigente loca sancta quæsiturus, non baculo suffultus, sed scamnellis innisus, magis viam repfit, quàm ambulauit. Cumq; circa horam prandij ventum esset ad quendam fontem laticis perspicui, dixit scamnellarius ad itineris socium, O sodes istic ientaculum in nomine Domini nobis erit sumendum, & cum refectum fuerit, cum gratiarum actione abeundum. Quo assentiente, ac ad panis esum solotenus in ora fontis consedente, scamnellarius homuncio, aquam hauriens ex abundantia purissimo speculo, antequam apponeret ori potû, sic inuocat Dominum vbiq; fidelibus notum, Domine Iesu Christe, qui desiderium pauperum soles exaudire, merita Martyris tui Emmerami clarifica in me hodie, qui charitate ipsius te benedicente, nunc gestio sitim restinguere. Et ecce inter bibendum, nec dum ab ore manum, qui biberat retrahente, percum, cuius gratia nescit tarda molimina, soluta sunt omniũ membro-

membroꝝ eius retinacula. Qui mox exiliens, atq; huc illucq; discurrens, gratias egit Deo, sanctoq; martyri Emmerammo. Tunc incolæ acciti eiusdem nouitate rei, ob memoriam tam excellentis miraculi, in honore martyris construxerunt Ecclesiam ibi. Hoc in partibus ITALIAE factum, relatione cuiusdam fratris ex laico conuersi, adhuc puerilibus in annis talium rerum curiosissimus auditor, cõperi, qui per confidentiam & consolationem huius beneficij in id se prouocatum esse confessus est, vt latrocinium, quod iam per plures annos crudeliter exercuit, desereret; nec non apud sanctum Emmerammum, lupinam rapacitatem deponeret; sicq; ouis ex lupo cum ouibus Christi pasceretur in ouili domini suo. AMMO. Quia beneficia Christi, ob memoriam Sanctorum illius per omnia propagandã, & à bonis vniuersis vnice amplectendam, hætenus dictando vtcunq; digessim, nouiter facta bonorum sancti Emmerammi minoratio, simul & quorundam super hoc habita querelosa mulsitatio, vt mihi videtur, non sine ratione postulat, quatenus dictatu viuaci aliquid huic opusculo inferatur, quo & inuasores Ecclesiasticarum rerum admoneantur, si velint sanum sequi consilium, vt resipiscant: *Ec si* qui huius rei tortitudine turbati sunt vel mœstificati, aliquam ex æterni regis rectitudine simul & miseratione consolationem se accepturos fore minimè diffidant.

COLLECTIVS. Cum omnes, qui sapientia Sanctorum abutuntur, procul dubio aut hinc aut in futuro puniantur, compescendæ sunt immoderatæ mulsitationes, partim clanculum querelas concinentium, partim ue manifesto ac simplici sermone dicentium. Sanctus Emmerammus nunc dormit, qui bona sua quasi non sua sibi suisq; subtrahi perferit. Quibus per sensatos & prudentes viros erit suggerendum atq; dicendum: *Ecce non dormit, neq; dormitat, qui* Psalm. 120, *custo-*

Sustodit Israel. Insuper & hoc nostrapte adijciendum, quia bona sancti Emmerami, quae verè bona sunt, nec sibi subtrahi nec suis confortibus ullo modo minui possunt. Ita verò, quae secundum saeculum dicuntur bona, quantulaeque sunt, quia non fuerint hucusque extra curam & custodiam summi pastoris & custodis, nec non eius prouisionem dilecti Martyris, ex antiquis temporibus non solum mirabiliter, sed etiam fortiter innumeris virtutibus declaratum audiimus, legimus, vidimus. E quibus ad nunc temporis necessarium vnum grande miraculum, pro magnitudine sui valde inter optimates atque plebeios homines divulgatum, utilitati legentium consulens, pariter & exactiōi tuarum petitionum satisfaciens istic inhaerere curabo.

S. Henricus
Imperator.

Temporibus itaque HENRICI PRIMI Augusti & Imperatoris eximij, multis rebus ex episcopio RATISBONENSI per incautelam perditis, & de Abbatia S. Emmerami ob controuersiam Episcopi & Abbatis, pluribus bonis pessundatis atque dissipatis, contigit, ut dominus BRUNO, germanus frater eiusdem Imperatoris, sub occasione iuris hereditarij tēaret sibi vendicare possessionē & curtem, quae vulgo dicitur ENTERHOFF, id est, *veneni acriū & curtiā, sed secundum eos, qui altioris ingenij sunt, & quaeq; ingeniosius quaerunt spes atberis, id est, caeli nō inconuenienter dici potest, iuxta hoc quod Saxonicum idioma teutonizare solet. Saxones enim spē, ut sperationem huius vocabuli nomine finitimo vocitare suscipiunt.* Qui dum publice cōtra edictū Caesaris vim inferre non auderet rebus ecclesiasticis, tandē ex consulto in id ventū est, ut in loco qui dicitur ATINGA super huiusmodi re haberetur placitū, siue iudiciale colloquiū. In quo omnibus iudicibus vel seabinionib⁹, qui in eodem comitatu erant, pecunia corrupti ac alijs, alicunde in id ipsum mercede conductis, ita omnium causidicorum astutia & calliditas cœlitus infatuata est, quo communi consilio ex aduersaria parte inductus, aut subornatus quidam Iudex nomine OTOLT, cuius

in m. f. alia
litro.

alia litro.

22. milia

cuius loquacitati ad tunc temporis, multa committebantur à multis, nec sciret nec posset iudicare quidquam quod sancti Emmerammi vel nostram laedere quiret causam.

Vnde & à defensore nostro publicè mendacij & falsitatis notatus, præbuit multis admirationem cum additamento timoris. Verum ne prædictus PRVNO Episcopus, tam probrosæ confusioni succumbere videretur, cum suis adscipulatoribus, rogatu illius PALATINVS conuentus est RATTISBONÆ habitus, quasi illic annullaretur miraculū, quod contigit. Sed longe aliter res eadem exitum habuit, quando totum concilium, quod ibi collectum fuit, nolens volens diuinæ voluntati paruit. Nam in aula Iudiciali præsidente HENRICO Duce cum CHVNGVDA Imperatrice sua scilicet sorore, nec nō subsellis à viris consularibus siue Comitibus, vt mos aulicus poposcit assessis, per totam curiam audiebatur vox contra sanctum EMMERAMMVM partes Episcopi fouentium, simul & dicentium, quod BRVNONI vipote tam amplæ & potenti personæ, nemo posset resistere, quin illa die omnium iudicio in ditionem eius veniret præfatum prædium, quod auia eius nomine AVDITA NORICI Regni videlicet Ducissā sancto Emmerammo pro se suisq; filiis HVLDVVICO atq; HENRICO velut regalem fiscum tradidit: eo scilicet tenore, vt, si Episcopus vel aliqua potens persona eandem curtem vsurparet, vel vsibus monachorum subtraheret, statim in ius hereditum suorum reuerteretur. Hanc quoq; sententiā præposuerunt iudices atq; optimates, affirmantes traditionis cōplacitationem huiuscē, à GEBHARDO IMBRIPOLITANO Antistite violatam esse. Tunc à Domino PRVNONE consensu Principis, extra curiā euocatis primatibus summa eloquentia præditis, & alijs iudicibus caudicis, iuris peritis, in sui causā excitis, omnigena calliditate vel astutia foris sunt instructi siue preparati, q̄ partis illi⁹ defensiones int⁹ forent

Proverb. 21.

vt sibi videbatur argumentose recitaturi, nihili pendentes quod scriptum est: Non est consilium contra Dominum, qui nouit corda hominum. Cumq; introgressis omnibus peruentum esset ad locum & tempus, in quo excusanda erat falsitas & malitia forensis iudicij, & quasi obtinenda triumphalis palatij dignitas, non solum qui falsitatis antea fuerat notatus, conuictus est reus esse eiusdem abdictatus, sed etiam omnium contrariæ parti fauentium ora ita virtute cœlesti sunt clausa & mutata, vt nullus tot ingenio callentium, aut posset dicere, quod secum ipse cogitando deliberauit, aut fari quiret, quod ab alijs in aurem susurrantibus dicendum accepit. Tum omni senatu, qui frequens conuenerat ob miraculum euidentissimum in laudem Christi prouocato, per totam curiam Deo gratias clamor humilis & verè laudabilis personabat, nec non beatissimi Martyris Emmerammi laudes altrinsecus exaltantium, murmur amabile aures multitudinis reuerberabat. Inter quos quidam Comes vir famosus in Christiana religione; **EBERHARDVS** nomine fertur dixisse: *Ecce Rex Regum manifestè destruit iura mundanarum legum. Bene omnia nunc & semper fecit & facit, qui superbis resistit, ac humilibus gratiam dabit.* Tunc Dominus **BRUNO** ingenti timore correptus, immo per vim supernæ virtutis, adeo est interne sibimet surreptus, quo non solum illa die coram principibus & populo humiliatus frigesceret, sudaret, pallesceret, sed etiam intra domestica mœnia sub grandi vitæ suæ periculo, proximam noctem insomnem duceret. Altera autem die, cum iam sol illustrasset orbem, pœnitentia & lachrymis expellès tenebras, quo deceptus erat erroris, cum oblatione se beato **EMMERAMMO** præsentauit, humiliter fratribus delictum suum confessus, atq; inter memorias Sanctorū nudipes incedendo; tam laboriosam interim

exerc.

exercitationem perpeffus, vt nullum ex omnibus altaribus, quæ apud nos abundant, prætermitteret, cui propria manu donum non imponeret. Demum ante aram clariffimi patroni nostri se vltra nec illi, neq; fuis aliquid mali facturum, feu rebus Ecclefiæ, vllâ vim illaturum, cû iuramento deuouit nec non sub testibus confirmauit. Vinû quoq; quod patrium fuarû fautoribus in cõuiuio fe daturum fpopõdit, nobis pro charitate dedit, atq; vitam fuam intèriffimè orationi fraternæ commendauit. AMMONICVS, Mirari fatis nequeo, quæ tanta fit dũritia cordis in auerfione mortalium, illa & huiufmodi magnalia videntium & audientium, vt audeant tollere bona Sanctorum. Par meæ paruitati videtur, hæc modernorum pertinacia, illi Iudæorum inueterata foliditati, quæ in paffione Chrifti non fuit eos in filium Dei credere, cum viderunt saxa findi, velum fcindi, cœlum obtenebrari, imo totum mundum lapidi quem reprobauerunt, & regi quem pertinaciter nõ folum abdicauerunt, fed etiam per iniquæ lingue iudicium, turpiffima morte cõdemnauerũt, multis modis confpicerent fubdi & famulari. COLLECTIVS. Non eft, ô Ammonici, quod multum debeas mirari fuper hac fufinentia diminutionis aut ablationis terreni feu tranfitorij boni; quandoquidem ipfe auctor omnium bonorum, propter falutem noftram à diabolo tentatus, & ab eo in montem excelsum valde fublatus, nec non ab eodem fuper piinnaculum templi tranflatus, noiffime quidem ab eius membris fputa, colaphos, & flagella, & cætera, quæ ad ignominiam crucis pertinent, patienter fufinuit. Memor etiam effe debes illius verfus, quem Pfalmifta pro confolatione, fub eorû perfona, qui in prefura funt, fcriptus interferit fuis, dicens: Sufinuit anima meâ in verbo Domini, fperauit anima meâ in ipfo. Quam confolationem ipfe Saluator in Euangelio cõfirmat,

Pfal. 124.

S 3

pro-

Luc. 21.

providè ad discipulos dicens: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Putasne quod non curaret Dominus mortalium actus, quando pene per totum mundum proscripta sunt bona Christianorum? Absit. Crede mihi neuter illorù, qui bona Sanctis dat aut dedit, & abstulit & ablaturus erit, præmio carebit. Iudas quoq; præmium dominicæ proditoris vel traditionis iam infeliciter possedit, & in æternum infelici us possessurus erit. Latio verò suæ confessionis vicissitudine gratissima remediabile præmium iam accepit, ac in perpetuum felicissimè habiturus erit.

Roman. 12.

AMMONICIVS. Ingentis miraculi descriptione pariter & querelosa mustrationis absolute, mihi & illis satisfactum esse minimè diffiteor; quin etiam plane ob id fateor, quia certissime scio nullatenù posse mutari, corrumpi, vel falli Regem Regum. Mihi vindictam & ego retribuam.

COLL. Adhuc aliquanto longius in huiusmodi sententia progrediendum est, nam nostrapte, qui Christiani dicimur esse & debemus, non solum ore dicendum, sed etiam proximis tale beneficium cordetenus est impendendum, ut qui nobis maledicat, siue quid mali faciat, quantum ad nos maledictioni minimè subiaceat, veram benedictione ac oratione fraternæ charitatis aditus, à morte peccatorum reuiuifcat virtute diuina in callem salutis restitutus. Huius reigratia his, qui non dedignantur paruitatis meæ legere scripta, placet istic vnum exemplum innectere, de patrù vita, quo & patientiæ pernecessarium bonum probetur, & è contrario execrabile malum impatientiæ reprobetur.

AMMONICIVS. Valde vtile esse, ut studeat pijs exemplis ad bonum quis prouocari aut conuerti, siue de malo auerti, experimento didicimus etiam pueri. Propterea tale aliquid libenter modo audire seu curiositate haud infructuosa parati sumus legere.

COL.

COLLECTIVVS. Quidam fratrum tempore vetusto, venit ad quendam patrum ABRAMAM forte huncupatum, qui iam inter seruos Dei habebatur clarus ex perfectione virtutum. Huic inter ceteras tentationum anxietates, idem frater, questus est dicens: Spiritus impatientiae ac superbiae adeo me impugnat, vt tam peruersae pesti non possim vlllo modo resistere, quin si quis mihi iniuriam fecerit aliquam, ore aut manu reddam ei talionem, ob maleuolam siquidem & insulsam communionem. Cui respondit senex: Apostolus praecipit fidelibus, immo per apostolum *Commixionis* Christus: Si quis vos in faciem caedit, si quis vos deuorat, si *2. Cor. 12.* quis mundi substantiam tollit, patienter sufferte, propter eum, qui dilexit nos. Et iterum: Patientes estote ad omnes, *Roman. 12.* nam patientia parit probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit. Tum frater per induratum cor dissiptente Apostoli verba se nullatenus per patientiam sequi posse, dixit senex, Orandum est intentissime, vt Dominus dignetur hanc duritiam cordis auferre. Cumque orasset *mitatum* senex, eodem fratre audiente, ad Dominum dixit humillime, Domine non es nobis necessarius. Ecce nos homines impatientiae vicio resistere nolentes, in potestate nostra sine te statuimus omnia facere. Ad quem sermonem ille frater Deo donante ita subito mutatus, & compunctus est, vt non modo coram sene per poenitentiam satisfaceret, super insolita mentis obtinatione humiliatus, sed vniuersa tentationum suarum perturbatione sedata, abscederet melioratus.

AMMONICIVS. Deo gratias, quia patientia viri Dei per medicinam caelestem medicata est impatientia fratris infirmi. Nunce ergo quia tentationum antiqui temporis mentionem fecisti, ex secretario charitatis dulcissimo agilitatem

tatem tuam educere conuenit. Si quis temporibus istis ex numero fidelium regi regum alicubi militantium, tam validam & grauem tentationem incurrerit. **COLLECT.** Non est dubium quin adhuc diabolus easdem artes habeat, quas antiquis temporibus habuerat, imo certo certius credendum est, quod benignus **Iesus** in electorum suorum defensione antiqui hostis deceptionibus resistendo; solita usque in finem saeculi circa suos utatur clementia. Propter hoc etiam nulli fidelium erit ambigendum, nunc seruos Dei, sicuti primitus, multis modis à diabolo tētari, ac æquè ut tunc ab generis humani reparatore inter varias tentationum tempestates eosdem semper & ubiq; defensari. Quod ut euidentius dignoscatur, **O Ammonici**, & alijs huiusmodi rem non despicientibus, narratione subsequenti veritas tradatur. Est quidam, ut aestimo, adhuc in hac vita senex religiosus, ex laico conuersus, nomine **GvNTHARIvs** qui apud seculum aliquando ex rerum copia tumens, & nobilitate generis vancens exiitit superbiæ filius, sed per misericordiam Dei post factus est tam humilis monachus, ut merito non possim, aut debeam illi comparare vllum nostri temporis cucullarium, de vanitate seculi conuersum. Is primum sub **GoTHEARDO ALTAHENSIVM** abbate, omni patientia & subiectione probatus, cepit desiderare altioris vitæ callem, incedere: Vnde & licentia à patre monasterij accepta, solitariam vitam aggressus est, ad quam diuino adiutorio peragendam, ut se spiritali cautela probaret, animumq; virtutum exercitijs præpararet, montem quendam petijt, quem à præfato cœnobio vna ferme rassa distat. In quo pene per tres annos consistens, modico victu ac humillimo habitu paruaq; cella contentus erat. Cuius arduam vitam cum mirarentur non nulli, aduentantes cum xenijs,

Chri-

GvNtharius.

Christum, qui propter nos factus est humilis, in suo visita-
bant ac venerabantur seruo. Tunc ille timens, ne frequen-
tia populi & gloriola sæculi sibi sub specie religionis quid
de veris surriperet, aut minueret bonis, fugiens inde seces-
sit in eremum, quæ vocatur aquilonalis sylua, cet tamen sin-
gulare in ea contra diabolum viriliter pugnaturus. Qua ut
primum constitutus Dei famulus eremiticã vitam rucha-
tica vel spiritali consecrauit militia, tentationes varias &
multas atq; graues perpeffus est. E quibus vnã, quæ relatu
veraci paruitati meæ in notitiã venit, ad vtilitatem legen-
tium nunc præscribere tentabo; post modicum tempus, vi-
ta comite aliam grauiorem subscripserunt. Hyemali atqui
tempore quo vltra solitũ NORICENSIS solũ est immensitate
seu niuium densitate contactũ, accidit prædicto Dei famu-
lo quoddam quasi palæstrale tormētum, imo, pprobabilis pati-
entię verũ ac venerabile condimentũ. Nam cũ p nimietate
reniuiali continuis nouẽ diebus panes illi de monasterio se-
cundum consuetudinem nequirent afferri, neq; aliunde ab
vllõ hominum illuc possent transmitti, neq; ipse impediē-
te proxima incolatus nouitate, aliquid ibi laboratum ha-
beret, vnde alimenta sumere valeret, trium dierum inedia
affectus, quarta die tentare Dominum nolens, ex glaciali
profunditate niuis, quæ iam excreuit vltra staturam me-
diocrius hominis, cœpit syluestres herbas eruere ac euelle-
re, & in ollã coquendũ mittere. Quibus illa die per ignẽ
& aquam parum per mollificatis, distulit prandium vsq; in
diem quintum. Quo expectans horam refectionis canoni-
cam, pulmentum, quod hesternã die præparauit, de nouo
coctum refectionis gratia sibi apposuit, sed gustatum edere
non potuit; vnde semetipsum increpans ait, O Gunthari,
superbia tua te non sinit refici hoc e dulio humili. Vbi nunc
vaporifera vel mollissima similia? Vbi nunc aprinã spadulã
T seu

seu carnes vrsinae, & suilla, ad inuentionem coquorum oppiperatae? Vbi nunc impuribiles post coctionem pauones, seu fasinae aues, plurigenis condimentorum saporata irritamentis? Vbi nunc vinum probatum & ad libitum de promptuario vsq; ad satietatem quotidie tibi prolatum? Ergo pro abundantia delicatioris cibi & potus, quibus olim in seculi diuitiis deditus eras totus, contentus esto nunc ientaculo pauperulae refectiois, in nomine IESU Christi omnium redemptoris, qui cum diues esset, propter te pauper factus est, vt tu particeps fieres diuitiarum illius. Quid plura? Demum sexta die pleniter gratias agens Deo, quide copia bonorum suorum etiam non dedignatur pascere pullos coruorum ex praedicta syluestri herba iam tertio cocta, itaq; vix mollificata, corpori quamuis necessariam, tamen valde contrariam cum faginis foliis, quae niue abrasa, laboriose collegit, refectioem accepit; sicq; non sine magno tumultu & controuersia diuersarum cogitationum, seu manifesta incursione diabolicarum tentationum, consolationem diuinæ pietatis expectauit. Tunc vt in perturbationibus huiusmodi solet fieri, fluctibus cogitationum altrinsecus sibi succedentibus & impellentibus dextrorsum quadam cogitatio leniter irrepens, & quasi ex parte Christi adueniens, Viro DEI fideliter intimauiit dicens, Expecta dominum, viriliter age & confortetur cor tuum, & sustine dominum. Cui est contrario id est sinistrorsum suasio diaboli, cuius inuidia in orbem terrarum mors intrauit, prorumpens importune reclamauit, verba & dolos huiusmodi concinnans, cum scriptum sit: Altiora ne quaesieris, quia fragilis homo eremum petiisti, non solum stulte egisti, sed etiam valde proteruite te huc inuexisti, blasphemiam Christo tuo illaturus, utpote canis famelicus, absque sustentatione illius, hic pessime moriturus

Iosue. 1.

Eccl. 5.

moriturus. Verum ex aduerso bona cogitatio & cauta sollicitudo infert: Cum Christus, qui est dominus omnium tentatorem diabolum, Evangelici verbi aculo per se metipsum strauerit, dicens, Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo DEI, non tibi surrepat diffidentia, O pauper seculi, diues Christi; sed firmissime ponito spem in eo de quo Psalmista cecinit dicens: Dominus fortitudo plebis suæ, & protector saluationum Christi sui est. Iterum humanæ salutis inimico quædam scæua suggerente, & in tali miseria, nec non labore carnis infirmitatem minime posse persistere fraudulenter inficiente, homo DEI respondit, Quod si Christus meus me non manducantem viuere voluerit, facile hoc efficere poterit, iuxta quod scriptum est: Non est impossibile apud DEVM omne verbum. Et iterum: omnia possibilis credenti. Si vero id facere noluerit, aut mihi clementer victum exhibebit, secundum quod ipse dicit in Euangelio: Primum quærite regnum DEI, & hæc omnia adicientur vobis; scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis, aut sine murmuratione illius voluntatis sententia, quæ non potest esse iniusta, cum intemerata fide erit subeunda. Hanc fidem & fidei exercitationem subsequuta est consolatio diuinæ pietatis, quæ sufficienter illi panes transmisit per quosdam homines, qui illò cū semicirculis super montuosam congeriem niuis incedentes, vix reptando ad virum DEI decimo tandem die peruenire potuerunt. Tunc grates magnificas Deo reddens, qui non dereliquit sperantes in se, quanto sibi per patientiæ probationem factus est notior, tanto aliis impostherum exemplo humilitatis & perseuerantiæ, largiente omnium bonorum fonte, extitit utilior. Vnde

T 2 factum

Matth. 4.

Psalm. 27.

Luc. 7.
Marc. 9.

Luc. 12.

at. 147

Psal. 83.

Gen. xi.

factum est, ut nonnulli ex clericis siue monachis, nec non fidelibus laicis, ab eo & per eum prouocati, immo diuino instinctu attracti, sub communionem orationum eius atq; laborum in eadem eremo, cuius ipse ob amorem Christi accola esse voluit, Regi regum militare cœpissent. Vbi pluribus intra vallem lachrymarum ascensionē cordis disponentibus, nec non de virtute in virtutē, quotidie proficiscentibus, cōcigit, ut quidam Presbyter de SAXONVM gente oriundus, à domesticis quoq; TAMMO vocitatus, more aduentantiū accederet, sub specieq; laudabilis incolatus, viri Dei, commilitonumue illius conuersationi se admiscere tentaret. Quem cum vir Dei partim præcurrente magistra experientia Abbati ALTAHENSIVM præsentasset, & ex more secundum regulam S. BENEDICTI obedientiam promississet, statim sub tenore, quā Abbati promiserat obedientiæ, sicut & ceteri ad id temporis solebant facere, & adhuc solent agere, qui manent ea loci eremitæ, redditus siue sub diligentia summa commendatus prædicto seni, cum illo repedaui ad secessum eremi. Qua cum cæteris fratribus Summo humillime famulantibus, & ipse iuxta instituta patrum in cella sibi deputata, aliquantū temporis humilitate perageret comitante, per surreptionē cenodoxiæ, adeo repente grauatatus est massa superbiæ, ut non solū clandestinis insulationibus venerando seni detrahendo in aures quorundam commonentium susurraret, sed etiam manifestè in calumniam tanti viri prorumpere auderet dicens, Quid & quis est GYNTHARVS? Laicus atq; & idiota, cuius iure contemnitur vita. Cui responderunt serui Dei, qui forte tunc aderant, & hæc audierant, dicentes, Vt nobis videtur, humilitas, quæ custos est virtutum, longe recessit à tua mente, & superbiæ monstrum te manifestè inuasit, quod Babylonicam turrem procaciter filios prauæ confi-

eōfidentia olim ædificare persuasit, & de viro Dei tam ne-
 fanda tibi modo suggessit. Ipse procul dubio primum huic
 eremo inuexit vexilla crucis Christi, qui in *Euangelio* di-
 cit: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat *Luce 9.*
 crucem suam, & sequatur me. Est quoq; iste vir magnæ au-
 thoritatis, qui iam in senectam & senium venit, optime pa-
 rendo diuinis mandatis. Quibus ille arroganter respondit,
 inquit: Auctoritas quoq; illius mihi pro minimo est; quia
 nihil omnino valet. Seorsum quidem mihi manendum &
 Christo, qui dedit nosse & posse, in speciali cella, haud sub
 GYNTHARII censura erit meapte libero animo seruiendū.
 Quid plura? Sequestratus idem presbyter, aliquot diebus
 ab illis, quos despexit, à subuersore ministratas quasdam
 vidit visiones, ino fantasias aspexit, quibus adeo eleuatum
 est cor eius, vt humili ac simplici voto minimè contentus,
 maiora se quæreret, id est, miracula expeteret. Vnde
 accidit vt intempesta noctis, qua sanctæ A G N E T I S fe-
 stiuitas celebratur à Christianis, orationi aliquantulum in-
 cumbens, primum delectabilem, post modicum verò la-
 chrymabilem, auditu vocē hauriret, oculisq; visionem vi-
 deret. Audiuit ergò imprimis harmoniam, nec non quasi
 duos choros virorum & feminarum procul concinentium,
 & alternatione vicaria, vt audiebatur, pulcherrimè sibi in-
 uicem respondentium, donec paulatim cum incremento
 eiusdem cantilenæ, atque corusci luminis augmentatione,
 vsq; ad se venirent. Tunc humani generis inimicus, qui *2. Cor. 11.*
 testante Apostolo Paulo, transfiguratur se etiam in angelum
 lucis, cum tanto fulgore se illi præsentauit, vt nihil minus
 putaretur quàm diabolus. Cumque eum presbyter intue-
 retur diutius, & miraretur super pulchritudine eius, qui
 apparuit, dixit ad eum: Vides ne, quod sim Christus? quare
 non adoras me? Noli dubitare, cum ad hoc venerim, qua-
 tenus tibi dicam, quæ te oporteat facere. At ille, quem præ-

stigia iā deceperant diabolica, dixit, Si filius es Mariæ, Ecce te adoro. Et prociens adorauit eum; penitus oblitus illius responsi, quod in vita patrum senem cautissimum, super huiuscemodi tentatione legebat dedisse. Ibi enim est scriptum, vt nunc rememoro, quia quidam senex pari modo à diabolo sic tentatus; sed diuina clementia seruum suum vallante, mox tentator, quis fuerit, paucis verbis sic deprehensus. Nam cum seni diu tacenti, & secum quis esset, qui apparuit intime voluenti, peruersus peruerse diceret, Ego sum Christus; quare tardas me adorare? Responsum accepit ab eo: Quem adorauit ab infantia mea vsque in præsens, nisi Christum filium Dei viui? Si tu Christus esses, nullatenus à me peteres hoc obsequium tibi modo impendi, quod semper in quantum valui vtero Christo Domino meo humiliter exhibui. Tunc humani generis inimicus valida senis fide repercussus, atque confusus euauit, linquens ibi certa præsentia suæ indicia, id est factorem. *A M M O.* O Collectici, horroris plena sunt quæ scripsisti; & est valde durus hic sermo quem dixisti: Quis ergo potest laqueos inimici euadere, si ista in hunc modum facta sunt verè? Collec. interrogatiuncula tuæ huic paræ simul & dubitationi nimium periculosa, O Ammonici, satisfacere debet vox, quæ ad *ANTONIVM* pro extensis per orbem terrarum inimici laqueis quæritantem, & nihilominus lachrimantem, de cælo aliquando venit, dicens, Humilitas Christo adhærens, transcendet omnes laqueos hos. De cætero crede mihi, quia si in prædicto fratre humilitas Christi regnaret, nunquam superbiam diabolicam adoraret. Quod in sequentibus euidentissimè liquabit. Nam postquam pessime adorauit, antiquus hostis ei aliud vulnus inflixit, pariter & dixit, *ANTICHRISTVS* iam
in Iu.

In Iudæa regnat, nec non HELIAS & ENOCH ibi prædicant. Cum his quoq; ab Antichristo interficiendis, pro confessione mei nominis, in anno præsentis, martyrio coronandus eris. Sed antequam illuc tendas, oportet te omnia, quæ in huius provincie cœnobiis emendatione sunt digna, corrigere, & multis verbum veritatis prædicare. At Presbyter nouarum rerum cupidus, inquit, Quod signum dabis mihi, quo certus efficiar, me, quæ dixisti, facturum? Cui seductor respondit. Non vnum signum tibi dabitur pro certitudine, sed tria facturum es hodie, ante tertiam horam diei, scilicet vnum in GYNTHARII sinistro oculo quem penè ob ægritudinem perdidit, alterum in fratre, qui iam per multos dies infirmat, & est cæcus, cui nomen REMIGIUS. Tertium in eo, qui dicitur RAZO, quem inimici sui cæcauerunt, atque mancum fecerunt. Insuper pro signo certitudinis habero sandalia, quæ in proximo reperies, posita quadam sub arbore caua; quibus præcipio vt posthac vtaris, in celebrandis Missarum solemnibus. Quid multa? His ita homini superbo diabolica fraude persuasis, & inter arbutta pone domicilium, in quo vagabundus mansit, confita, quasi quoddam ascensu pariter ac descensu demonstrato, cum aliis intricabilibus fantasie portentis, in ipso crepusculo lucis, præfatus Presbyter propriam & singularem deserens cellam sub inanispe diabolicæ pollicitationis Domini GYNTHARII petit casam. Quem cum videret venerabilis heros, super repentino eius aduentu obstupescens & admirans, vtpote qui superbia imperante ab eo sequestratus erat, sibiq; veluti literas nescienti, peritiæ suæ supplementum, maligna voluntate subtraxerat, nihil dicere volens conticuit. Tunc qui vana gloria tumidus aduenerat, sub specie religionis ad reuerendum senem dicebat: Non igno-

ignoramus, quia iuxta instituta patrū, nisi vocati de cella e-
gredi, & huc venire minimè debueramus; sed humilitatis
nostræ aduentus, ex præcepto Dñi nostri Iesu Christi est
vobis & alijs valde necessarius. Cui senex, Spiritus munimi-
ne protectus dixit: Vnde vobis hoc, aut quando Dominus
Christus fraternitati vestræ noua dedit præcepta? At ille
respondit. Hac nocte. Et dicit senex, Quæ? Respondit
presbyter, Vt in monasterijs NORICI regulares observa-
tiones corrigam, & renouem, atq; populi latè verbū Dei
prædicem, nec non infirmitate lanata, duobus fratribus
RAZONI scilicet & REMIGIO visum restituam, oculoq; tuo
reddam. Quæ verba cum senex audiret per os TAMMO-
NIS prolata, occurrit iactantiæ eius dicens: Crede mihi,
GVNTHARIVS mallet ambobus oculis carere, quàm per il-
lius concessionem videre, qui tibi hæc fallaciter promisit.
Nihil verius quàm te diabolica arte circūuentum & omni-
modis esse delusum. Cui sententiæ qui aduenerat presby-
ter, subnectit friuola, dicens: Si ante hanc proximam huius
diei tertiam horam non fecero quod dixi, nolite credere
mihi. Et vir Dei ait: Veritas, in quam credimus, hodie pa-
tefactura est tibi & nobis omnibus, quia pater mendacij tuæ
decepit arrogantiam. Tum presbyter se subducens obtu-
ritus senis & persistens in pertinaciæ obligatæ mētis, in Ec-
clesiam duxit secum fratrem cecum, quasi oraturus pro eo,
vt visum reciperet à Domino. Sed cum diu esset oratum, &
lumen, quod petebatur, non foret datum, protraxit fru-
stra tentatam vanitatis gloriolam, penè vsq; in sextam ho-
ram. Tunc vndiq; horrore & terrore circumdatus, & non
sine grandi confusione conturbatus, festinus dominum
GVNTHARIVM adit, & in faciem prociidens cum lachrymis
ad eum dixit, Nisi me preces tuæ, ô venerande pater, ma-
gnificè

gnificæ adiuuerint, & orationes aliorum Dei seruatorum de puteo interitus me eruerint, certo certius scio, quia peccatis meis facientibus Christi seruus desij esse, quod ille me sibi in seruum proprium post hinc vindicabit & possidebit, quem totius nequitia ministrum, heu heu me miserum, adorauit pro Domino dominorum. Ad hæc dominus GUNTHARIUS, spiritalibus armis accinctus respondit, PETRVS, Princeps Apostolorum, ad quem ipsa veritas dixit: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, ter negauit Christum optimum magistrum, sed postquam Dominus in eum respexit, & amare fleuit, remissionem accepit per eum, qui solus compati nouit infirmitatibus nostris, in miserationibus suis magnis & multis. Proinde casu tuo non debes gaudium plenum facere diabolo in hoc, ut cadas in diffidentiam, sed magis quære humiliter omnipotentis Dei clementiam, quam nulla mortalium superant delicta. Cumq; Presbyter post admonitionem senis, noui lapsus mœrore adhuc consternatus, proxime ad horam diuini seruitij. ueniens, collectæ fratrum se in ibi constitutæ admiscere tentaret, atq; psalmodiæ aliquantisper, cum eis inseruiret, antiquus hostis cœpit ei acriter instare, nec non manifeste illi molestus esse, dicens, Quæ legis & cantas, de me scripta * mea sunt, tu velis nolis post hinc permanebis meus, quia totus es in ditionem libitus mei redactus. Noli falli, neq; per Guntharij vanam & falsam suggestionem decipi, nemo te rapiet de manu mea. AMMO. En iterum in memoriam redit, imo nunc se tenacius animo ingerit, quod egregius versificator, dominicæ tentationis mentionem faciens. de hoc pessimo tentatore, in hunc modum scribit:

*Cum Domino montana petit, cunctasq; per orbem
Regnorum monstrauit opes. Hæc omnia dicens,*

V

Me

Matt. 16

Luc. 22

28. 10. 11. 12.

* alia litera.

Me tribuente feres, si me prostratus adores.

Quantum peruersus, tantum peruersa locutus.

COLLECT. Oportet vt interim fileas, O Ammonici, dum ad quem finem tam grauis tentatio peruenerit, veridica narratione audias, mecumq; tunc Deo laudes referas. Nam ab illo die Presbyter prænominatus, periculorum pondere grauatus, et si se pœnitentiæ daret arctissimæ, nullatenus nouum & antiquum hostem auertere potuit, quin ei omnibus horis nimie infestus fuerit. Vnde factum est vt dominus GUNTHARIUS boni consilij virum Abbatem scilicet ALTAHENSIVM, nomine RAMVNDVM, aduocaret, ipseq; secum assumpto PATAVIENSI pontifice, super huiusmodi requæstionem habiturus adueniret. Cumq; Episcopus cum Abbate & domino Gunthario, clanculum sermonē faciens, lapsum sacerdotis audisset, & eum diabolica illusionē deceptum animaduertisset, vnde hoc grande malum acciderit prudenter tractans, dixit: Ecce factum est in isto fratre, quod præmissum legimus in Euangelica veritate. Sic enim dicit Dominus in Euangelio suo; Qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat exaltabitur. Proinde necesse est prouidum iri, vt exaltatio pestifera, quæ per suasionem diabolicam, hominem miserabiliter deiecit, Christi humilitate medicinali mirabiliter sananda, in robur fidei erigatur, ac sic in viam salutis æternæ dirigatur. Tum Episcopus ex auctoritate sacrorum canonum, iussit lapsum fratrem, ab officio sacerdotali cessare, vsq; ad satisfactionem; utilisq; consulti taxationem. Quid plura? Postea quoq; diabolica infestatione, monachum eundem nimium confundente, atque diuturnis nocturnisue tumultibus, seu acclamationibus etiam in seruitio DEI deterrente, missum est circumquaque ad patres & fratres, vt communi oratione, singula-

Matth. 23.

gulari & *medelifera* clandestina sacrificij salutaris oblatione, à misericordissimo Domino, veniam peterent casui fratris infirmi. Cumq; à nonnullis benigne fuisset oratum, & maxime à domino Gunthario ante conspectum diuinæ maiestatis pro eo esset laboratum, utpote qui omnibus horis titubanti atq; nutanti manum consolationis porregerat, necnon benignum IESUM certissime sibi miserum promiserat; tandem post mensū sex euolutionem, qui à pessimo profligatore impugnabatur, leuamen sentiens, remedium accepit. Cuius valdè necessario fomento, per diuinam clementiam interius & exterius idem frater refocillatus ac *renouatus*, iam octauum agit annum, sub exercitamento summæ humilitatis, obedientiæ atq; abstinentiæ. Illi à quo per superbiam descuerat & deuiauerat, appropiare studens, qui & per Prophetam dicit: Appropinquate mihi, & ego appropinquabo vobis. Et si peccata vestra fuerint rubra sicuti vermiculus, veluti nix dealbentur. *Ejai. i.* AMMO. O quanta & quam magna dispensationis diuinæ censura, quæ propensioris cautelæ gratia, fratrem de quo reulisti præmissa, ad eò ab hoste nequissimo permittit affligi, ut penitus in desperationem caderet, nisi hunc senex humilis, uti speramus, omnipotentis DEI seruus, dominus videlicet Guntharius, exhortatione assidua, in spem recuperandæ salutis erigeret, & Sanctorum exemplis multifariis, diuino è fonte prolatis corroboraret. COLLECT. Quia sermonem humilitatis meæ interrupisti laudem DEI exclamando, gratum habeo. Sed quæ narrare cœpi, ad calcem producere me patere quæso. Hoc enim nimirum super omnia talia mirum, quod ipse auribus meis ab ore senis accepi, atq; ab eo quadam sacra lectionis familiaritati colloquutione, vix extorsi. Nam cum prædictus Presbyter in angustia maximæ tentationis cõstitutus ad senem

sapius curreret atq; recurreret, nec non querelosa voce clamitaret, non possum subsistere, nequeo perdurare; ora pro me homo D E I. Dixit senex, confido in benigno Iesu, quia liberabit te. Tantum tu patiens & constans esto, neque dubites de omnipotenti gratia illius, apud quem non est impossibile omne verbum. Quod tu sustines modo, generaliter per omnia terrarum regna humanæ fragilitati horrendum & pavitandum, sed minime ob id de misericordia Domini, qua plena est terra, fidelibus est desperandum, quoniam qui potens est de lapidibus suscitare filios Abrahamæ, potest & te de præsentis liberare tentatione, & nihilominus dignum efficere sua vocatione. & subiunxit tentatus, utinam mihi fiat secundum verbum tuum. Sed valde timeo, tentationis periculum, quod mihi misero ingruit ultra humanum modum. Nam in ipsa orationis hora, quando ad laudem D E I os aperio, aduersarius mihi videtur, quasi rapacitatem suam intro in ventrem mittere vsq; ad cor, vimq; cordis tollere, ac sensus meos prorsus extrahere, & memetipsum mihi me alienum facere. Super hæc omnia iactat se scire, meum totum nosse, velle, & posse. Respondit senex, Ne hæsites in fide ex adiutorio diuino de supernis tempestiue mittendo, quod quamuis ad tempus differtur, tamen non aufertur. Diabolus omnino potestatem non habet nocendi & fatigandite, nisi permissus à D E O. D E V S autem nunquam ista fieri permetteret, nisi te humiliare vellet. Interdum enim amator hominum, simulat se nescire, quæ patimur, sed tamen frequenter præstabit, vnde miremur. Noli stater deficere, sed secundum Apostolum sta in fide, viriliter age, & confortare in illius nomine, qui nouit solus fragilitatem humanam sanare. Quod autem questus es, diabolum se iactasse de scientia tuæ voluntatis & possibilitatis; ipse, quod benè no-

sti-

Luc. 1.

Matt. 3.

2. Tim. 2.

fti, contra hanc luctam sufficit tibi, hoc est, quod diabolus *Ioan. 8.*
 ab initio mendax fuit; & filios diffidentiae ad insanabilem
 interneccionem detrudit. His dictis extemplo affuit Sa-
 tan in praesentia senis perturbans tentatum fratrem, & dicens,
 GUNTHARIUS non solum nunc mendacium loquutus
 est, sed saepius mentitur & te fallere nititur, in super & gra-
 cile & subtile pellicium operose quarit ac diligit. Cumq;
 conuictis appeteret atq; lacefferet senem, tenex timens
 ne forte, proteruitas diaboli, animum fratris mitteret in
 desperationem salutiferi boni, prorupit & dixit, O ini-
 mice DEI & hominum; superbia tua & mendacium tuum,
 tecum in aeterna perditione maneat. Nos autem, qui
 non solum ouinis & caprinis pellibus utimur, verum et-
 iam simplicitate & humilitate, quae in eisdem significan-
 tur, perfruemur, per eum qui dilexit nos, te pessimum lu-
 pum facile superabimus, Christi q; virtute tuam virtutem
 calcamus. Crede peccatori Gunthario, quia frater, quem
 permissione DEI crudeliter ad tempus insectaris, te inui-
 to liberabitur & saluabitur gratia Christi filij DEI viui, qui *Matth. 10.*
 in hunc mundum venit filius hominis querere & saluum
 facere, quod perierat. Post haec & huiusmodi certamina;
 aliaq; quam plurima nequitiae suae in tentatum fratrem ne-
 quiquam vibrata iacula, miseratione diuina diabolus est
 ita fugatus, vt calamitosus clamoribus, & querelosis lamen-
 tationibus discedens manifeste nolens innotesceret, quan-
 rum doluit, & adhuc dolebit, se victorem hominis, ab
 homine victum AMMO. Deo gratias, cuius misericor-
 diae non est numerus, & qui iam omnia benefecit, pariter
 & istud mirabiliter effecit, vt qui periculosissime cecidit,
 misericordissime in statum fidei, reerigeretur, ad com-
 probandum scilicet illud Psalmographi testimonium,
 quod in * centesimo quarto Psalmo ponit dicens: Alle- *Corrige: in*
 uat *144. psalmo:*

uat Dominus omnes, qui corruunt & erigit omnes cunctos.
Ergo frater O charissime, ut mihi videtur, tibi satis congrue imposuisti Collectitij nomen, & ob velandam TERTONICÆ loquelæ nuditatem, pariter & ob commendandam horum, quæ dixisti, & dicturus es collectariam utilitatem. Ob id quoque & ego æquum arbitror fore, ut vocabulo satisfaciens, quod usurpasti, opus inchoatum adaugendo procedas, & quæque utilia colligendo succedas; dictaturus quidem & assumpturus ea in nomine illius, qui dicit: Qui non colligit mecum, dispergit; & qui non est mecum, contra me est. Ita quidem illi seruius, qui est, & qui erat, & qui venturus est. COLLECT. AMEN. Utinam inueniar, inter colligentes cum Christo, & non cum eis damner, de quibus scriptum est: Fiant sicut fœnum testorum, quod priusquam euellatur exaruit; de quo non adimplebit manum suam, qui metet, & sinum suum, qui manipulos colliget. Hoc quoque modo fiat, aggrediar iterum narrare, quæ Dominus aspiratione sua præueniente, & auxiliatiōe subsequente, dare siue largiri dignabitur.

Luc. II.

Psal. 128.

In eodem igitur Episcopatu quo ea contigerant, quæ prædiximus, accidit & aliud quoddam mirabile, quod cunctis fore debet notabile, simul etiam & euitabile. Erat quidam clericus PATAVIENSIS Ecclesiæ ædituus, cuius nomen dicebatur VVILIBERTVS. Is quadam die, ex more sollicitudinis & officio commissi, percurrens ac perlustrans quæque loca Ecclesiæ, offendit in abditis quendam clericum suum videlicet discipulum, in quodam opere prauo perniciter lapsum. Qui mox plus timens homines quam Deum & electos eius, rogauit magistrum ne cui diceret malum quod viderat. At ille horrens scelus dixit, Testor Dominum, Sanctosque illius, quia præ timore salutis animæ meæ, non audeo quod fecisti celare. Primum seniorum

rem

rem meum, dein ceteros spiritales viros, qui mortifero vulnere tuo, pœnitentiæ adhibeât medelam, ac suggerent vitalis consilij suadelam. Et subnectens discipulus vaniloquium inquit, quia rogationem meâ austeritate tua repellis, nihil certius, quàm vt me pœnis tradere velis. Et præceptor, Absit à me, inquit, vt te impiè tractem, pœnisq; traditum iri optem. Post quæ verba magister & discipulus recesserunt ab inuicem, valde diuersam habentes voluntatem. Nam discipulus quod magister benè dixit, adeo in malum & deceptionem suimet conuertit, vt tenebrosior nocte, noctu non modo strâgularet magistrum, sed etiam propriis ligaminibus & fasciis ad trabes cubiculi, in quo solus, vt æstimo, ob castitatis custodiam, dormire solebat, suspenderet. Quod pessimè factum, cryptis malitiæ abscondere gestiens, intus ostium clausum reliquit; & ipse domate & tecto per fissuram seiuncto, fur nequissimus exiuit; ita reponens tegulas, vt excepto vno qui suspensus erat, vllum hominem intrasse penitus lateret humanas visiones. Vnde contigit vt per totam Ecclesiam grauissimum scandalum exiret, quod inter laicos maxime efferbuit, publicis detractionibus draconizantes, atq; dicentes, Ecce sanctitas clericorum, ecce apparent merita illorum, qui indignè præsumunt Ecclesijs: ecce Sacerdos qui ipsa die in qua bis Missas celebravit, Iudam imitatus laqueo se suspendit. Qua de re PA- Matth. 27.
T A V I E N S I S Episcopus valde turbatus, quia fas non erat suum proprium homicidam sepultum iri, nescio qua auctoritate iussit corpus igne cremari: nisi forte propterea id præcepit fieri, ne animalia contaminarentur de tactu vel eomestione cadaveris, vt dicam secundum æstimationem hominum, inhumani; aut quod verius puto, dispensatione diuina hoc factum sit, vt in sequentibus patebit. Nam cum totum corpus iam consumptum esset ignibus,

bus in conspectu omnium qui aderant, cor, quasi ardere nolens, exijt de medio flammatarum. Ob quod illi homines stupefacti, quoties ad comburendum idem cor in ignem proiecerunt, toties incombustum exire viderunt. Nouissime vero cum totis viribus ab his qui aderant idem cor per contos & fustes, in igne detineretur, nec sic consumi videretur, recesserunt vespillones, grande miraculum secum portantes. **AMMONITIVS.** Mirares valde & non solum nobis, sed etiam omnibus legentibus eam. Proinde & ego charitatem tuam admoneo, vt ex ea parte studiosius aliquid eliciatur, quod edificet audientes, pariter & hæc celegentes. **COLLECT.** Quamuis non sim dignus dicere & scribere ista seu huiusmodi varia rerum opilia, quæ spectant magnorum viro- rum opera mirabilia, tamen me in hac parte minime subtrahere censeo obedientiæ sacramento, & in quantum Deus concedere dignabitur, fraternæ dilectionis condimento. Neq; enim hæc aliter describere proposui, nisi vt fidelium profint ædificationi. Sunt qui putant propterea cor Presbyteri, non posse igne consumi, quia dum viueret, conscientiam non haberet, quæ rea foret gehennæ ignis, excepta communi fragilitate generis humani. Quidam autem dicunt peccatorem saluum factum esse secundum Apostolum, sic tamen quasi per ignem. Ego vero affirmem, si vera sunt, quæ de illo accepi, & quæ in verbo beati **HERONYMI** olim studiosus legi, omnia peccata martyrio certissime deleri. **AMMO.** Quia martyrium nominasti, & quia sunt nonnulli, qui æstimant eos martyres esse, qui cuiuscunq; generis pœna plectuntur, & ad oppetitionem propelluntur. Alii sunt, qui e contrario autumant, eos penitus perire, quos more mortalium per strangulationem, siue per aquarum suffocationem, seu per incendium, & alterius generis profligatio-

4 Cor. 7.

gationem, contingit repentinam mortem obire: quod sit martyrij veram genus & certum, vellē te referente perdiscere. COLLECTIT. Puto huic inquisitioni, satisfacere testimonia sacræ scripturæ, quorum alterum est: Iustus quacūq; morte præuentus fuerit, in refrigerio erit. *Sap. 7.* Alterum quidem: Non facit martyrem pœna sed causa. Inde enim & tu colligere potes, quia verum & certum est, genus martyrij, hominem non à semetipso, sed ab aliis propter iustitiam occidi. Hoc enim Euangelica veritas affirmat quæ in aures fidelium clamat: Beati qui persecutionem patiuntur, propter iustitiam. *Matth. 5.* A M M O N I. Solutioni quæstionis, quam præceps promouit, ô Collectici, satis vehemens occurristi: veruntamen testimoniis prolatis, bene ministrasti non ingratis. Nunc ergo conuenit, vt edicas, qualiter prædicta res ad hoc peruenerit, quo reus tantæ factionis coram emerferit. COLLECT. In modum ductilis ceteræ habebis me temperatum, si bonum in fructum progredi poterit, quod ab homine peccatore seminatum fuerit. Erat quædam causa culpabilis & criminosa de cuius obiectione, clericus qui prædictum sacrilegium & homicidium perpetravit, atq; pessime abscondit, se sacramento expurgare debuit. Sed omnino id efficere non potuit. Nam clericis, qui cum eo super obiecto crimine coniurare voluerant, neq; per aquam neq; per ignem fidem facere quiuerat. Tunc miser totus volens in præcipitium ire, tandem in hanc vefaniam obstinatę mētis prorupit, vt perceptione corporis Dominici sub periculosissima præsumptione crimen suspectum à se gestiret auertere. Cui perniciosissimo periculo sapienter obuians Episcopus, quia certior fratrum relatione cognouit, eundem clericum talium non esse morum, vt ad tantum permitti deberet & accedere iudicium, iussit eum sub arcta custodia interim constrin-

gi, dum sano consilio deliberaret, quid de illo fieri oporteret. Tunc vndiq; secū, angustiis septus, è latebra rex conscientiae producens male absconditum facinus, confessus est, se ob accusationis timorem, praefatum Presbyterum strangulasse, simul & suspendisse, ac propterea ex obiecto malo purgari nequisse. Quod ut audiuit Episcopus, sequestravit eum de clero, ac priuavit ordine sacro, auctoritate pastorali, praecipiens illi, summo conamine poenitentiam agere, laqueisq; diaboli se sic subtrahere. AMMO. Primum oportet ut Deo gratias & laudes dicamus in commune omnes, quia sacri ordinis infamiam, quae de morte praedicti sacerdotis importuae prorumpens, nonnullorum sensibus haud paruas ignorantiae siue horroris tenebras offudit, sub falsitatis fuce diu latitare minime permittit. Exin ob facinus tantum, dolore intima pungente, cogimur eiulando dicere: Heu quam grande malum operatur aequitatis odium, quod adeo suadente diabolo, in praefata persona exarsit, ut discipulus peruersus non solum nequiter insequeretur magistrum, sed etiam pessime necaret Presbyterum. Imo quod peius & grauius est omnibus maligni verlutis, suspendio corporis exanimi strophosè simulauerit, ipsum qui suspensus erat, ad exemplum Iudae homicidam fuisse sui. Ecce in palam processit, quod de absconditis peccatorum sacra scriptura prodit: Abscondi tanquam aurum peccata mea, & celui in sinu iniquitatem meam. Quae ira odioq; onerata non solum periculosè aliquando crassescere, quin etiam perniciosissime solet indurescere, sacro eloquio testante ac dicente: Inueterata ira odium parit, odium vero interficit. Cuius venena si homines corporaliter inspicere valerent, à quo infundi solerent, proculdubio nimium inde abhorrent. Quod si alicui euenerit, vellem à charitate tua hic insertum

Rob. 31.

fertum iri. COLLECT. Sicut charitas cooperit multitudi-
nem peccatorum, ita è contrario ira & inuidia dilectionis
obliuiscens, naturaliaq; bona malignè consumens, & per
varias occasiones coaceruans dissensiones & offensiones,
pertrahit odium vsq; ad homicidium. Quod grauissimum
super omnia malum, semper occultè diabolicoq; instinctu
inter cætera suarum artium molimina suggeri nemo du-
bitet. Interdum verò sator nequissimus, quia inter homi-
nes manifestè discordiam & cætera maleficia in tantum se-
minare soleat, vt etiam per ea multi intereant, nisi quis.
DEO donante, conuersus resipiscat, ac de satanæ aucu-
pio per penitentiam euolans, vix ita illius pertinaci visco
se subtrahere queat, & si non omnes, tamen qui non igno-
rent existunt quam plures. Cæterum quo dilectioni tuæ
meapte satisfiat, præsentî capitulo super huiuscemodi re-
conueniens exemplum proponam, atq; sequentia hu-
militer colligendo supponam.

Fuit quidam P A P I Æ miles, cuius nomē iam in cælo
scriptum pia sperat fides, qui vt relatu cognoui domini A R-
DERICI VERECELLENsis Episcopi, postquam manus adu-
lescentiæ sæcularibus implicamentis, ex more humano
detentus est & adstrictus, nec non per plures annos cum ar-
mis militaribus, se satis strenue inter commilitones exer-
cuit; filiosq; iam procreauit, tandem in se reuersus, atq; à
sæculi vanitate conuersus, cingulum mundanæ militiæ,
apud Sanctum P E T R V M in eadem ciuitate deposuit, &
sub monastico habitu, stigmata crucis baiulare desiderans,
Christo regum regi cœpit militare. Cuius filius miles & i-
pse strenuus, domi à patre familiaris rei hæres derelictus,
tantis, per quendam A G I N Y L F V M, Palatini scilicet Co-
mitis fratrem germanum, appetebatur inimicitijs, atq; in-
sidijs, vt limen domus propriæ minime auderet excedere.

X 2

Cuius

Cuius rei gratia idem qui post militiam factus est monachus, pietate plenus, ex permissione Abbatis, sub cuius regimine degebat, misit legatum, ad virum prænotinatum, rogans, ut ob reuerentiam S. PETRI ad se minus pigritaret venire: Qui quamuis aliquantulum veritus esset religionem viri Dei, tamen non humilis, sed tumidus aduenit. Ante quem cum vir Dei in modum CRUCIS esset prostratus, atq; ab eo non sine admiratione fuisset leuatus, humillimè dixit ad eum, Quæ utilitas tibi senior bone, in illius filij mei sanguine, quem tantopere cupis interfectum iri à tuis? Ego pauper seruus seruorum Dei & tuus, rogo te, ut per misericordiam domini nostri Iesu animum tuum ab incepto retrahere velis; & misero qui dignitati tuæ resistere non potest, parcere digneris. At ille rancore superbiæ elatus, atque inimici stimulis exasperatus, iuramento sacramenti affirmat, vitam propriam non libentius velle tueri, quàm hoc vel per se vel per suos efficere, ut eius vita, pro quo tam obnixè homo Dei supplicabat, possit extorqueri & extingui. Tunc humilis monachus magis pro eo quàm pro filio, lachrymis infusus ait, Eia eia domine AGINVLFE, quàm libenter & quam necessario vellem, si peccatis meis Dominum rogare auderem, ut tu videres hunc, cuius per suggestionem, homicidij amaritudo adeo tibi dulcorata est, quo nec ob misericordiam Dei, neq; ob reuerentiam Beati PETRI, à tanto malo velis inhiberi. Confido in Domino, quia si illum videres, animum sine dilatione mutares. His & huiuscemodi dictis & auditis, abiit qui vocatus venerat, mentis oblinata secum onus portans. Verum proxima nocte sensit per Principem tenebrarum, mortisque ministrum, quod faciendum proteruiter decreuit, quàm foret sinistrum. Nam in prima vigilia noctis, ipso AGINVLFO cum coniuge sua in lecto decubante, & pedisse-

quis

quīs puellaribus in conclau iam strata fouentibus, nec non
præforibus cubiculariis excubantibus, subito apparuit
Æthiops ad fornaculum stans, qui lignis ad prunas iam
partim emortuas appositis, ignem afflando succendit, at-
que terrorem cum stupore horribiliter his qui adorant in-
cussit, nec non pene omnium hæc intuentium vires ener-
uans adeo excussit, vt cum necessario loqui, atq; signacu-
lo *CXCVIS* vel fidei munimine signare se vellent, non so-
lum hoc proficue facere nequirent, sed nec saltem muti-
re possent; excepto quod per totam noctem miserabiliter
vlulabant, dentibusq; incessanter stridebant. Tunc do-
minus domus ipse videlicet *AGINVLVS* videns diabo-
lum cominus stantem, & quasi ad focum se calefacientem,
timuit valde, ne is, qui ex improviso adueniebat, niger,
hispidus, horridus hospes, potestate desuper data, se intra
domesticos parietes è medio raperet, & infelicissime cum
filiis gehennæ suum ex aduena domesticum faceret. Quid
ageret? quid consilij caperet? maximis implicatus angu-
stis, quod horrendum vidit, effari minime quiuit. Omnes
personæ illius clientelæ trementes dolebant in commune,
vnam eandemq; pœnam patiebantur vniuersi, sub mortis
comminatione. Tandem interiore homine arcanum sa-
cræ fidei rememorante, cœpit corde tenus psallere: iam e-
nim didicit psalmos, non illa nocte per officium oris verba
proferens, sed totam vim corporis & animæ cum silentio
vsq; ad lucem in Deum conuertens. Tum psalterio non ex-
terna sed interna cantione, à principio vsq; ad calcem per-
lecto, clementia illius, qui tollit peccata mundi, vix cum
suis ab infestatione diabolica meruit liberari, atque Chri-
stiani sensus magna potentiq; gratia reuiscitari. Qui solis
iubare terras relustrante per verba coniugis audiens, com-
manentibus, grande periculū incubuisse nocturni timoris,

X 3

dixit,

dixit, Non ignoro propter peccata mea malum hoc accidisse, quod tot homines contigit per totam noctem graui-
ter laborando infimul vidisse. Idcirco ad virū Dei, quem
hesterna die superbè contempſi, hodie mihi humiliter re-
pedandum noui. Et confestim pergens quo eundem de-
creuit, aduocato viri Dei nato, solotenus coram eo prostra-
tus, poenitentia egit, super eo, quod priori die adeo inexo-
rabilis extitit, nec non pacem vltro ei obtulit, cui eam dare
prius etiam rogatus recusauit. Cuius rei gratia homo Dei
lætificatus, omnipotenti magnificas grates retulit, & nihil-
ominus omnis plebs vt audiuit, humanæ duritiæ mollifica-
tori laudes dedit. AMMON. Placet mihi fateor sententia,
quam ob prodendam simul & cauendam suggestionis dia-
bolicæ malitiam proximo descripsisti capitulo, quæ vt vi-
detur meæ paruitati, non inconuenienter visio viua potest
dici; quia per eā inimicus homo, à morte proximi est pro-
hibitus, atq; viuus cum viuo, in gratiam communis huma-
nitatis viuaciter est reductus. De cætero, quod insidet ani-
mo, dilectioni tuæ consilium do, vt præsentis dialogi clau-
das librum, ne forte vnus voluminis probabilem excedat
modum. COLLECT. Quamuis mihi non sit pro magno,
diuidicari ab homine vel ab humano die, tamen ita tuæ
charitati me apte probum videretur, consensum iri, vt narra-
tionis gressibus in GALLIAM pergens, primum in ea
factum tangam aliquod q. legentibus, & audientibus vtile
sit, dein tendam ad voluminis finem, quatenus ibi feruor
dictandi & scribendi, ad tempus quiescat, siue decalescat,
vbi sol quotidie ad occasum vergens, mundo absentia sua,
noctis tenebras infundendo, quodammodo ardere seu lu-
cere mortalibus cessat.

Erat quidam nobilis homo habitans in GALLIA-
RVM regno, qui se assidue in venatione inter alia exer-
cens,

eens, die quadam quem necessarium habuit ad domum
reditum protraxit vsque ad diei noctisue crepusculum.
Tunc illius canibus, vulpeculam solito insequentibus & in-
gressis cuiusdam cauernulas montis, dominus & senior
valde dolens super interitu eorundem canum, quia non
poterant videri neq; audiri, misit de suis militibus atq; co-
mitibus, qui sibi de proximis villis, ignem cum lumine
afferrent, pariterq; funes cum longis ordinibus deferrent,
quibus cauitatem montis descendentes intrare valerent.
Cumq; vnus ex illis, qui post igne & funiculos missierant,
per foramen intraret, & intus diu nimiumq; erraret, tan-
dem ad buccinam cornicinum, qua interim foris persul-
tabat vix reflectens iter ad dominum repedauit suum, & di-
xit ad eum, Domine ista montana sunt omnia caua, ac ho-
rum interiora videntur quasi regio deserta, & nisi mihi tu-
apte adiutores dentur, qui funes cum ordinibus trahant, &
per saxorum asperitates sustentare illos minus fastidiant,
certisq; spaciorem locis diuisi vigilantissima, me cum lumi-
ne praecedentem, praestolentur custodia, nec quem mittis
vltra videbis, & tamen canibus in aeternum carebis. Non
enim spero me ex tot anfractibus posse redire, nisi Deo
concedente contingat paruitatem meam cum funiculo-
rum attrectatione continua salutem concambire. Quid
multa? Eodem momento cum his, quos in adiutorium
petebat ingressus est vir denuo & aliquandiu restium ducatu
incededo moras perpessus est exosas, quamuis, vt exitus
rei probauit, non infructuosas. Nam cum luminis depor-
tatione oppidoq; necessaria in id tempus administratione,
angulum quendam horridum offenderet ac tenebrosam,
aspexit duos homines cominus stantes & nihilominus la-
pides cum tribulis ferreis horribiliter flagellantes. Tunc
inuestigator canum, ob insolitam visionem exterritus,
moreq;

moreq; humana fragilitatis pene solotenus collapsus, fugam inire parauit. Sed cum prohibuit vnus ex tribulato-ribus dicens, Ne fugias neq; paueas, quoniam per misericordiam Domini nostri IESU CHRISTI ad hoc huc missus es, vt dicam tibi quis sim, & cur hic in tanta tribulatione tot annorum euolutione, steterim. A quo, qui paulo ante per imbecillitatem exitit pavidus, audito Christi nomine, factus fortis & validus, sciscitabatur huiusmodi verbis proloquens, Quid tu hic? aut quare talis & tantus homo, quem in saeculo iudicalem & curialem cognoui, nuperq; in propriis laribus, bene valentem vidi, deputatus es in pistrinum & gurgustium huiusce loci? Notus est enim mihi locus habitationis tuae, quam habuisti in mundo, saepiusq; bonum conuiuium habui proprietatis tuae in fundo, nec non hereditatem natalium tuorum & uxorem tuam cum filiis, per notitiam satis commendavi meis animis, si tu es ille homo, cuius personam bene me dignoscere puto. Cumq; vocabulum quod in Baptismo acceperat, diceret, possessionumue nomina, in quibus habitauerat, adijceret, qui erat interrogatus, respondit, vt de hac vita sublatus: Ille ipse quondam ego fui, quem tu modo me fuisse dixisti, sed propter peccata mea pro purgatorio igne, ante multos annos huc sum deputatus. Quod autem vides non est caro sed spiritus. Miror vero valde si adhuc aliquis meorum viuat, aut in saeculo in quo cuncta veterascunt, & deficiunt superstes esse valeat. Contra subiunctum est a respondente, sermonis complice. Ego quoq; satis mirari nequeo, cur annos dixeris, cum hodie obitus tui sit dies septima, & cras illucescat octaua. Vxor tua viuit & filij tui in sanitate manent, quod non fallax profero, sed veridicus; quia eos vidi nudius tertius. At defunctus respondens inquit, Non mihi videntur septem vel octo dies vsq; modo post

post mortis articulum, sed credo in me seuisse annorum octoginta pœnale periculum. Proinde rogo te in nomine Iesu Christi Saluatoris omnium, ne meam spernas misericordiam, sed quantocius ex legatione mea meis dicas, & annuncies, ut si me velint redemptum iri, reddant iustis hæredibus prædium, quod olim peruerso scabinionem iudicio ab invalidioribus abstuli. Quod si non fecerint, p̄ certo scio, me usq; in diem iudicij, de pœnis haud exiturum fore. Siñ verò satisfactum fuerit postulationi meæ, spero vincula mea non diu teneri, sed extemplo absolui. Et hoc illis & tibi signum redemptionis meæ certissimum, si recurrens huc adueneris, & me hic non inueneris: sicq; cum salute ad propria regrederis. Est & aliud signum præ manibus, quod tibi abiq; dilatione monstratur in canibus. nam habebis eos penes te, qui in primis reuersi essent, nisi ad nutum Domini in hoc loco subsisterent. Eadem hora cum canes aduentassent, regressus est homo & præsentia canum placans dominum suum, cum festinatione ibat ad viduam, & ad filios illius, quem nouiter allocutus est defuncti, ac indicabat illis, quæ audierat & viderat in abditiis montis. Qui mox flentes pro malo, quod factum est, pœnitentiam egerunt, nec non elemosynis animam redimere festinarunt, reddentes prædium eis, de quibus mandauerat, qui erat in pœnis. Tunc rogatu omnium recurrens homo ad montem ybi promissum speratæ absolutionis accepit, per immensæ pietatis fontem, ne sibi solitudo & tenebræ terro-ri essent & horro-ri, assumptis comiribus cum lumine intrauit, & alterum prædicto signo absolutum inuenit, & alterum in castigatione derelictum, non solum vidit, sed etiam inuidit. Exiens vero inde inter fideles diuulgare studuit gratiarum actiones. A M M O. Quid sibi vult hoc, quod in purgatoria castigatione tribulæ ferreæ sunt visæ, ac exhibita

Y

habita

hibita lapidum flagella, nec non duorum parium, alter est ibi relictus, alter quidem per absolutionem est inde sublatus. Quæstio siquidem & admiratio super huiusmodi rebus digna, certa expectat absolutionis signa. COLLECT. Si velles, o Ammonici, contentus esse tempore præscripto, lectis, & dictis in talia, quæ de talibus rebus inveniuntur edita, credo tibi posse absolutionem sufficere, quæ beatus GREGORIUS in dialogorū libro sciscitationibus Petri satisfaciens, de talibus visionibus, plano sermone olim scribendo exposuit. Nunc verò quia improbitatem tuam aliter auertere non possum, dicam breuiter quid mihi de his videatur. Bene quoque & conuenienter tribulæ visæ sunt, secundum id, quod Propheta testatur dicens: Tribulabitur ibi fortis. Quod autem peccatores laborare visi sunt in saxorum flagellis, manifestissimè increpat duritiam humanæ prauitatis. Cui Psalmista minatur dicens: Multa flagella peccatoris. Quod verò vnus per gratiam est assumptus & alter per Iudicis iustitiam in pœna est derelictus, optime conuenit Euangelicæ sententiæ, qua designatur trifarium genus hominum, domino dicente: Erunt duo in lecto vno, vnus assumetur & alter relinquetur. Erunt duæ molentes in vnum, vna assumetur & altera relinquetur. Erunt duo in agro, vnus assumetur & alter relinquetur. A M M O. Solutio triplicis quæstionis tam per breuitatem quàm per vtilitatem sui admodum placet sensibus meis. COLLECT. Et humilitati meæ placet, in nomine Sanctæ Trinitatis claudere librum, quia sol cum fine breuis dieculæ iam perit occasum, A M M O. Feliciter. Amen.

FINIS.

VITA

Sophon. vi

Psalm. 111.

Luc. 17.